

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Juozo Mikalausko,
V kurso, darbo teisės
studijų šakos studento

Magistro darbas

**Žalos, padarytos dėl darbuotojo sužalojimo, mirties, darbuotojo ar kitų asmenų
interesų pažeidimo, atlyginimas**

Vadovas: lekt. Arūnas Šuminas
Recenzentė: prof. dr. Daiva Petrylaitė

Vilnius
2017

TURINYS

ĮVADAS	4
1. DARBDAVIO TURBINĖ ATSAKOMYBĖ UŽ PADARYTĄ ŽALĄ DARBUOTOJO SVEIKATAI BEI GYVYBEI.....	7
1.1 Darbdavio turbinės atsakomybės samprata bei bruožai.....	7
1.2 Darbdavio turbinės atsakomybės sąlygos dėl padarytos žalos darbuotojo sveikatai bei gyvybei.....	11
2. ŽALOS PADARYTOS DARBUOTOJO SVEIKATAI IR GYVYBEI ATLYGINIMO SISTEMA	19
2.1 Žalos atlyginimas pagal Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų.....	19
įstatymą.....	19
2.2 Žalos atlyginimas pagal Civilinio kodekso teisės normas	21
2.3 Žalos atlyginimas esant civilinės atsakomybės sutarčiai	24
2.4 Žalos atlyginimas esant darbdavio likvidavimo, reorganizavimo procedūrai	28
3. DARBDAVIO PADARYTOS DARBUOTOJUI NETURTINĖS ŽALOS DĖL SVEIKATOS SUTRIKDYMO BEI MIRTIES ATLYGINIMAS	34
3.1 Neturtinės žalos samprata	34
3.2 Neturtinės žalos dydžio nustatymas.....	37
3.3 Pretenduojančių subjektų teisė į neturtinės žalos atlyginimą dėl padarytos žalos darbuotojo sveikatai bei gyvybei	40
IŠVADOS	44
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	46
SANTRAUKA	50
SUMMARY	51

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

- 1) LR ANK – Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas
- 2) LR BPK – Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas
- 3) LR VDI – Lietuvos Respublikos valstybinė darbo inspekcija
- 4) LR BK – Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas
- 5) LR CK – Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas
- 6) LR DK – Lietuvos Respublikos darbo kodeksas
- 7) LR Konstitucija – Lietuvos Respublikos Konstitucija
- 8) LAT – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

IVADAS

Pasaulio sveikatos organizacija įkurta 1948 m. balandžio 7 d. žmogaus sveikata apibrėžia kaip laisvė nekenčiami skausmų, laisvė per anksti nemirti. Atitinkamai yra natūrali būseną, išreiškianti optimalias fizines, psichines ir socialines galimybes bei gerą savijautą, leidžianti patirti džiaugsmą ir išverti skausmą bei nusivylimą. Tokia būseną turi būti saugoma ar grąžinama ligų, ar sveikatos sutrikimų atvejais.¹

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje 48 str., nustatyta, jog kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą ir turi teisę turėti tinkamas, saugias ir sveikas darbo sąlygas, gauti teisingą apmokėjimą už darbą ir socialinę apsaugą nedarbo atveju.² Teisės į sveikas ir saugias darbo sąlygas tikslas yra užkirsti kelią nelaimingiems atsitikimams bei traumoms darbo metu, susijusioms su darbu arba tapusioms darbo padariniu.

Temos aktualumas – būtinumas atlyginti darbuotojui padarytą žalą yra konstitucinis principas; įstatymais turi būti sudarytos visos reikiamos teisinės prielaidos padarytą žalą atlyginti teisingai. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 str. 2 d. nustatyta, kad asmeniui padarytos materialinės ir moralinės žalos atlyginimą nustato įstatymas, yra susijusi ir su Konstitucijos 23 str. nuostatomis, kuriomis užtikrinamas nuosavybės neliečiamumas ir apsauga. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtinti imperatyviai nustato tokį teisinį reguliavimą, jog asmuo, kuriam neteisėtais veiksmais buvo padaryta žala, visais atvejais galėtų reikalauti teisingo tos žalos atlyginimo ir tą atlyginimą gauti.³ Be to, darbo kodekso 151 str. įtvirtinta, kad kiekviena darbo sutarties šalis privalo atlyginti savo darbo pareigų pažeidimu dėl jos kaltės kitai sutarties šaliai padarytą, tiek turtinę, tiek neturtinę žalą.⁴ Įstatymais turi būti sudarytos visos reikiamos teisinės prielaidos padarytą žalą atlyginti teisingai. Darbuotojo, kurio konstitucinės teisės bei laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą.

Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos surinktais statistiniais per šių metų II ketvirtį buvo gauta 10 pranešimų apie įvykius darbe, dėl kurių darbuotojai mirė, ir 39 pranešimai – apie įvykius darbe, kurių metu buvo sunkiai pakenkta darbuotojų sveikatai.

---

¹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje A. K. v. UAB „Ratas“, Nr. 3K-3-114/2011.

²Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, nr. 33-1014.

³Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. gruodžio 6 d. nutarimas "Dėl didesnio pavojaus šaltinio valdytojo atsakomybės".

⁴Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2016-09-19, Nr. 23709.

Pernai per tą patį laikotarpį tokių atvejų buvo atitinkamai 14 ir 31, tai yra pranešimų apie įvykius darbe, dėl kurių darbuotojai mirė, sumažėjo 4, o įvykių, dėl kurių buvo sunkiai pakenkta darbuotojų sveikatai – padidėjo 8 atvejais.⁵

Daugiausia nelaimingų atsitikimų įvyko statybos, sandėliavimo, transportavimo, pakrovimo, iškrovimo sektoriuose. Dažnu atveju nelaimės pasekmė yra netinkamas darbdavio pavojingų darbų organizavimas, taip pat reikšmingą aplinkybę turi, jog darbuotojai būna neinstrukuoti bei neapmokyti apie saugias darbo sąlygas.

Svarbu pažymėti, jog iki 2017 m. liepos 1 d. galiojo senasis darbo kodeksas, kuris reglamentavo materialinę atsakomybę, tačiau naujajam darbo kodeksui įsigaliojus nuo 2017 m. liepos 1 d. atsirado svarbi naujovė, jog materialinę atsakomybę pasislinko į civilinės teisės sritį.

Objektas – žalos, padarytos dėl darbuotojo sužalojimo, mirties atlyginimo teoriniai bei praktiniai aspektai.

Tyrimo tikslas bei uždaviniai – tyrimo tikslas išanalizuoti dėl padarytos žalos darbuotojo sveikatai, gyvybei egzistuojančią žalos atlyginimo sistemą Lietuvoje ir atskleisti ar darbuotojui yra teisingai atlyginama žala už padarytą sveikatos sutrikdymą, mirtį teorines bei praktines problemas.

Siekiant nurodyto tikslo, darbe yra keliami šie uždaviniai:

1. išanalizuoti darbdavio turtinės atsakomybės sampratą bei jų bruožus, išnagrinėti atsakomybės sąlygas;
2. išanalizuoti dėl padarytos žalos darbuotojo sveikatai bei gyvybei žalos atlyginimo sistemą Lietuvoje;
3. išanalizuoti dėl padarytos žalos darbuotojo sveikatai bei gyvybei pretenduojančių subjektų teisę į neturtinės žalos atlyginimą aktualijas.

Dėl ribotos apimties šiame darbe nebus analizuojama žalos, padarytos dėl darbuotojo interesų pažeidimo, atlyginimas, taip pat, kai darbuotojas suseraga profesinė liga, kadangi autoriaus nuomone, tai galėtų būti atskiru tyrimo objektu.

Tyrimo metodai – analizės metodas buvo pritaikytas tiriant ir siekiant susisteminti informaciją iš norminių teisės aktų, teismų praktikos bei mokslinės literatūros. Remiantis lingvistinio metodo pagalba atskleistos tyrimui reikšmingos sąvokos. Loginis metodas padėjo apžvelgti, suprasti abstraktų norminiuose teisės aktuose įtvirtintų nuostatų prasmę, atrasti bei šalinti loginius prieštaravimus. Sisteminis metodas naudotas tiriant teisės normų tarpusavio ryšius, struktūrizuojant dėstomą medžiagą. Lyginamasis metodas

---

⁵Informacija apie nelaimingus atsitikimus darbe, įvykusius per 2017 m. pirmą pusmetį. [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. lapkričio 10 d.]. Prieiga per internetą: https://www.vdi.lt/Forms/Tekstas1.aspx?Tekstai_ID=1093

taikytas nagrinėjant žalos atlyginimą nustatančių teisės aktų tarpusavio suderinamumą, lyginant panašaus pobūdžio bylas kasacinio teismo suformuotoje praktikoje. Apibendrinimo metodas taikytas siekiant apibendrinti gautus rezultatus bei suformuluoti atitinkamas išvadas.

Darbo originalumas – didelį indėlį materialinės atsakomybės atribojimo nuo civilinės atsakomybės aiškinimui įdėjo tokie žymūs teisės teoretikai bei praktikai kaip, V. Mikelėnas, T. Bagdanskis. Pasak V. Mikelėno, sveikata, gyvybė yra civilinės teisės objektas, tai yra jokia ne materialinės atsakomybės sritis, o civilinės teisės sritis. Pasak T. Bagdanskio, jei darbuotojas yra sužalojamas ar miršta yra taikomos civilinės atsakomybės nuostatos. Šių autorių dėka matome galutinį rezultatą naujame darbo kodekse, jog darbdavio atsakomybė yra priskiriama prie civilinės atsakomybės, tačiau jokių būdu ne prie materialinės. Nuo 2017 m. liepos 1 d. įsigaliojus naujam darbo kodeksui atsirado reikšminga naujovė, jog materialinės atsakomybės institutas pasislinko į civilinės teisės sritį. Mano magistro darbo tema: Žalos, padarytos dėl darbuotojo sužalojimo, mirties, darbuotojo ar kitų asmenų interesų pažeidimo, atlyginimas yra specifinė, kadangi atsirado visiškai naujas reglamentavimas dėl darbdavio turtinės atsakomybės. Kitas argumentas, pažymintis šio darbo originalumą, netgi nepaisant unikalios darbo temos, yra autorinės išvalgos, teorinės bei praktinės medžiagos asmeninė analizė.

Šaltiniai – rengiant magistro darbą buvo naudotasi teisės norminiais aktais, aktualia teismų praktika bei mokslinė literatūra. Taip pat darbe analizuojami Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutarimai bei kiti išaiškinimai, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimai, Europos Sąjungos teisės aktai, taip pat remtasi teisės mokslininkų, tokių kaip: V. Mikelėnas, T. Bagdanskis, B. Martišienė, A. Verikas, R. Volodko, S. Cirtautienė, A. Gutauskas, P. A. Čiočys, V. Jankauskienės darbais. Darbe buvo remiamasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos darbo kodeksu, Lietuvos Respublikos Civiliniu kodeksu, Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymu, Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas, Lietuvos Respublikos garantijų darbuotojams jų darbdaviui tapus nemokiam ir ilgalaikio darbo išmokų įstatymas, Europos socialinė chartija.

1. DARBDAVIO TURBINĖ ATSAKOMYBĖ UŽ PADARYTĄ ŽALĄ DARBUOTOJO SVEIKATAI BEI GYVYBEI

1.1 Darbdavio turtinės atsakomybės samprata bei bruožai

Darbo kodekse 21 str. 3 d., nustatyta, jog darbdaviu gali būti laikomas tiek fizinis, tiek juridinis asmuo, atsižvelgiant į jų turimą atitinkamą darbinį teisnumą bei veiksnumą. Darbdavys yra toks subjektas, kuris gali įdarbinti pagal darbo sutartį nors vieną darbuotoją. Siekiant, jog egzistuočių atsakomybė kylanti iš darbo teisės turi egzistuoti šių sąlygų visuma: a) žala; b) darbo pareigų pažeidimas c) priežastinis ryšys tarp neteisėtos veikos ir žalos atsiradimo d) kaltė.

Darbdavio turtinę atsakomybę pasireiškia, kuomet yra padarytas tam tikras darbo pareigų pažeidimas, kuris gali pasireikšti ne tik aktyviais, bet yra pasyviais veiksmais, tai gana dažnai traktuojama kaip neveikimas, kai padaroma žala darbuotojo sveikatai bei gyvybei. Paprastai laikoma, jog tai yra asmens psichinė būseną, kai asmuo supranta, kad pareigos atitinkamas vykdymas yra jo subjektinės teisės garantas bei kad nuo šio vykdymo ir priklauso jo paties teisių likimas.⁶ Be to, tai yra pareiga veikti pagal nustatytas visuomenės elgesio taisykles, o už tų taisyklių nesilaikymą kyla pareiga atsakyti už savo veiksmus. Paprastai laikoma, jog žmogus veikia laisvai bei pats suvokia savo elgesį, ir būtent supranta galimus savo veiklos padarinius. Taip pat, atsakomybė kylanti iš darbo teisės atsiranda dėl teisės pažeidimo, kuriuo vienas darbo santykio subjektas padaro žalą kitam subjektui, neatlikdamas savo darbo pareigų arba netinkamai jas atlikdamas,⁷ arba galima būtų, tai traktuoti kaip asmens teisinę pareigą atlyginti nuostolius atsiradusius dėl jo kaltų veiksmų įstatymu nustatytu dydžiu ir tvarka.⁸

Apibrėžiant darbdavio turtinę atsakomybę, galima teigti, jog pasireiškia kaip teisės pažeidėjui valstybės vardu, vadovaujantis įstatymais bei kitais teisės aktais, tokiu būdu daromas prievartinis poveikis, kuriuo paprastai siekiama užtikrinti teisės normų nustatytą teisinę tvarką, tuo pačiu atkurti teisių bei pareigų pusiausvyrą, pritaikant atsakomybės priemonės dėl ko pažeidimą padaręs kaltas asmuo patiria neigiamus bei nepalankius padarinius.

Toliau nagrinėjant darbdavio turtinę atsakomybę verta išnagrinėti būdingus bruožus: 1) faktinis jos atsiradimo pagrindas yra teisės pažeidimas; 2) jos tikslas yra įmonių, įstaigų, piliečių asmeninių turtinių teisių gynimas nuo bet kokio kėsینimosi; 3) ji

⁶VAIŠVILA, A. *Teisės teorija*. Vilnius: Justitia, 2000.

⁷Lietuvos Respublikos darbo kodeksas. *Valstybės žinios*, 2002-06-26, nr. 64-2569.

⁸JANKAUSKIENĖ, Vida. *Materialinė atsakomybė darbo teisėje*. Vilnius: Justitia, 1976.

yra ne valstybinės prievartos matas, o jos rūšis; 4) ji įgyvendinama remiantis dėl teisės pažeidimo atsiradusių teisinių santykių; 5) sankcijos, taikomos įgyvendinant atsakomybę, visada turi bausmės atspalvį.⁹ Be to, darbo kodeksas reglamentuoja papildomus būdingus požymius: 1) darbo kodekso 151 str. kiekviena darbo sutarties šalis privalo atlyginti savo darbo pareigų pažeidimu dėl jos kaltės kitai sutarties šaliai padarytą tiek turtinę žalą, tiek neturtinę žalą; 2) teismas nustatinėdamas atlygintiną turtinės žalos dydį vadovaujasi darbo kodekso 152 str. nustatytais kriterijais, kai darbuotojas yra aprūpintas visomis privalomomis darbo bei saugos priemonėmis darbdavio kaltės laipsnis, tokiu atveju bus mažesnis, tačiau jei tokių pareigų darbdavys nebus privalomai įvykdęs kaltės laipsnis bus atitinkamai didesnis. Dėl atlygintinos žalos dydžio, jog yra atsižvelgiama į žalą padariusios šalies finansines bei ekonomines galimybes, išskyrus atvejus, kai žala padaroma tyčia, tai tokiu atveju turi būti atlyginama visa padaryta žala susijusi su darbuotojo sveikatos sužalojimu ar mirtimi. Tiek darbdavys, tiek darbuotojas turi elgtis taip atidžiai ir rūpestingai bei maksimaliai stengtis, jog nepadarytų vienas kitam žalos; 3) darbo kodekso 155 str. 2d. yra nustatyti bruožai dėl žalos atlyginimo, tiek esant draudiminiams, tiek nedraudiminiams įvykiams, pasakytina: darbdavys privalo atlyginti darbuotojui žalą, padarytą dėl darbuotojo suluošinimo ar kitokio jo sveikatos sužalojimo, ar jo mirties atveju, ar dėl jo susirgimo profesine liga, darbdavys privalo žalą atlyginti tik tiek, kiek jos nepadengia valstybinio socialinio draudimo išmokos. Taigi turi būti atlyginama žala iš valstybinio socialinio draudimo lėšų, tačiau darbuotojas turi būti apdraustas nuo nelaimingų atsitikimų socialinio draudimo įstatymu darbdavio atžvilgiu. Jeigu valstybinio socialinio draudimo išmokos nepadengia visos atlygintinos žalos, skirtumą privalo atlyginti darbdavys. Kitais atvejais, kai darbuotojas nėra draustas, tokiu atveju darbdavys turi atlyginti visa padarytą žalą, taigi iš suformuotos nuostatos, galima teigti, jog darbdavio pareiga yra drausti savo darbuotojus siekiant išvengti neplanuotų išlaidų nelaimės atveju.

Valentino Mikelėno teigimu, sveikata, gyvybė bei turtas, nėra išimtinai darbo teisės gynimo objektas, taip pat ir žalos padarymas yra būtent civilinių teisių ir pareigų atsiradimo pagrindas. Atsakomybę už darbuotojo sužalojimą ar jo gyvybės atėmimą, nereikėtų numatyti darbo kodekse, nes darbuotojo padarytos žalos atlyginimą reguliuoja privalomo draudimo nuo nelaimingų atsitikimų darbe įstatymas.¹⁰ Pasak, Tomo Bagdanskio teigimu atsakomybė už padarytą darbuotojo sveikatos sužalojimu ar gyvybės atėmimu, yra deliktinė DK 151 str., CK 6.283 str., 6.284 str. Jei darbuotojas yra

⁹PETRYLAITĖ, Daiva., NEKROŠIUS, Ipolitas. *Darbo teisė: vadovėlis*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2008.

¹⁰MIKELĖNAS, Valentinas. *Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai*. Vilnius: Justitia, 1995.

sužalojamas ar miršta yra taikomos deliktinės atsakomybės taisyklės, įstatymo leidėjas tokiu būdu darbdavio materialinę atsakomybę ir priskiria prie deliktinės atsakomybės.¹¹ Taip pat ir Valentinas Mikelėnas, analizuodamas civilinės atsakomybės problemas lyginamuoju aspektu, konstatavo, kad tai yra jokia ne materialinės atsakomybės sritis, o civilinės teisės sritis. Jei lyginti senojo darbo kodekso nuostatos su dabar galiojančiu reglamentavimu, verta pažymėti, kad reguliavimas ryškiai pasikeitė, turiu pasakyti, jog šių autorių pozicija visiškai pasitvirtino, nes pagal dabartinį darbo kodeksą matome rezultatą, jog darbdavio atsakomybė yra jokia ne materialinė, tačiau civilinė. Įsigaliojus naujamam darbo kodeksui nuo 2017 m. liepos 1 d. noriu pažymėti, kad neliko tokio instituto kaip materialinė atsakomybė, darbuotojams privalu žinoti, jog darbdavio atsakomybė kuri kils dėl darbuotojo sveikatos sužalojimo ar jo mirties atveju, bus taikytina darbdavio turtinė atsakomybė.¹²

Kai trečiojo asmens veiksmai, buvę tiesioginė darbuotojo mirties priežastis, nėra šalinanti darbdavio atsakomybę sąlyga, jeigu šis savo neteisėtais veiksmais ar neveikimu neapsaugojo darbuotojo nuo nelaimingo atsitikimo: ieškovai nurodė, kad jų sūnus E. K. dirbo atsakovo įmonėje traukinių derintoju ir darbo vietoje buvo nužudytas dėl nusikalstamų trečiojo asmens veiksmų. Darbuotojas buvo mirtinai sužalotas nelaimingo atsitikimo darbe metu atlikdamas pilietinę pareigą saugant ir gelbstint darbdavio turtą. Darbuotojo teisė į saugias darbo sąlygas apima galimybę turėti saugią darbo aplinką tiek jo tiesioginių darbo pareigų atlikimo vietoje, tiek darbuotojui esant kitoje vietoje darbdavio pavedimu ar jo interesais. Darbdavio neteisėtiems veiksams ar neveikimui dėl darbuotojo žūties konstatuoti lemiamą reikšmę turi tai, ar darbdavys laikėsi teisinės pareigos, sudarydamas užtikrinančias darbuotojo saugumą sąlygas. Darbdavys suvokė galimą pavojaus darbuotojų asmens ir turto saugumui riziką, tačiau arba iš viso nesiėmė reikiamų priemonių, arba numatytos priemonės buvo visiškai neefektyvios tam, kad būtų sumažinta iki minimumo nelaimingo atsitikimo rizika. Įvykus nelaimingam atsitikimui darbdavys ėmėsi neatidėliotinių darbuotojų saugumo pagerinimo priemonių, kurių neįgyvendinęs iki nelaimingo atsitikimo, nepadėjo šio įvykio išvengti.¹³

Neužtikrinimas saugių darbo sąlygų kaip darbuotojo mirties pasekmė: atsakovai susitarė centralizuotai rinkti iš prekybos taškų pinigus, juos saugoti centrinėje kasoje ir pristatyti į bankus. Buvo susitarimas stebėti, kad vežantys pinigus žmonės nebūtų

---

¹¹BAGDANSKIS, Tomas. *Materialinė atsakomybė darbo teisėje monografija*. Vilnius: Registrų centro Teisinės informacijos departamentas, 2008.

¹²Sukurto teisinio-administracinio modelio ataskaita 2015 m. kovo mėn. [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.socmodelis.lt/wp-content/uploads/Modelio-ataskaita.pdf>.

¹³Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje L. K. v AB „Lietuvos geležinkeliai“, Nr. 3K-3-476/2008.

užpuolami. Vairuotojui R. P. atvežus du maišus pinigų į konsorciumo patalpas Vilniuje, R.A. G., vykdė atsakovų nurodymus, išėjo pasiimti atvežtų pinigų. Tuo metu, iš netoliese sustojusio automobilio išsokę vyrai pradėjo šaudyti, ko pasekoje R.A. G. buvo sužeistas, o 1996 m. gruodžio 19 d. – mirė. 1997 m. sausio 23 d. Atsižvelgiant į tai, kad tiesiogine R.A. G. mirties priežastimi buvo pašalinių asmenų nusikalstami veiksmai, o atsakovų saugos darbe norminių aktų nesilaikymas tik sudarė sąlygas nusikalstamiems veiksams.¹⁴ Darbdavys kaip pagrindinis darbo organizatorius planuodamas darbo užduotis darbuotojams privalo maksimaliai stengtis bei visiškai laikytis tokių saugos užtikrinimo reikalavimų, kad darbuotojai gautų visą reikalingą informaciją apie esančią ar galimą profesinę riziką darbo metu, siekiant išvengti žalos atsiradimo pasekmių nelaimingo atsitikimo metu. Šiuo atveju darbdavys neužtikrino saugių darbo sąlygų atliekant darbinės pareigas, todėl atsakomybė jam yra taikytina be kaltės.

Darbdavio pareiga užtikrinti darbuotojų saugą bei sveikatą yra nustatyta kaip visos prevencinės priemonės, skirtos darbuotojų darbingumui, sveikatai bei gyvybei darbe išsaugoti, kurios naudojamos ar planuojamos visuose įmonės veiklos etapuose, jog darbuotojai būtų apsaugoti nuo nelaimingų atsitikimų. Atitinkamai ir darbo kodeksas reglamentuoja 158 str., jog kiekvienam darbuotojui turi būti sudarytos tinkamos, saugios ir sveikatai nekenksmingos darbo sąlygos. Be to, darbuotojų teisė dirbti saugiai įtvirtinta DK 159 str., darbuotojas turi teisę atsisakyti dirbti, jeigu yra pavojus jo saugai bei sveikatai, taip pat dirbti tuos darbus, kuriuos saugiai atlikti nėra apmokytas. Darbdavys kaip pagrindinis darbo organizatorius planuodamas darbo užduotis darbuotojams privalo maksimaliai stengtis bei visiškai laikytis tokių saugos užtikrinimo reikalavimų, jog nebūtų padaryta žala darbuotojams. Tačiau, kai ne visi saugos reikalavimai yra įvykdomi, esant tokiomis aplinkybėmis turi būti atitinkamai įvertinama, kiek jie objektyviai buvo žalos priežastis bei lėmė neigiamas pasekmes.¹⁵ Iš šių aplinkybių galima teigti, jog vadovaujantis DK 160 str. darbdaviui kyla pareiga atlyginti darbuotojo sveikatai padarytą žalą, atsiradusią dėl darbuotojo suluošinimo ar kitokio jo sveikatos sužalojimo, ar jo mirties atveju, ar dėl jo susirgimo profesine liga.

---

¹⁴Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2000 m. rugsėjo 13 d. nutartis civilinėje byloje D. G v. UAB „Paukštis“, Nr. 3K-3-811.

¹⁵Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje A. Ž v. UAB „Ranga IV“, Nr. 3K-3-450/2006.

1.2 Darbdavio turbinės atsakomybės sąlygos dėl padarytos žalos darbuotojo sveikatai bei gyvybei

Siekiant nustatyti darbdavio turtinę atsakomybę už padarytą žalą darbuotojui turi būti nustatytos šios sąlygos:

1) žala: ši sąlyga apibrėžiama kaip nukentėjusiojo asmens turtinio ar kitokio intereso pažeidimas dėl kurių nukenčia jo turtinė padėtis ar padaromas neigiamas poveikis neturtiniams interesams žmogaus sveikatai, gyvybei, garbei, orumui.¹⁶

Darbo kodekso 152 str. 1 dalis nustato, kad atlygintinos žalos dydį sudaro tiesioginiai nuostoliai ir negautos pajamos. Pagal CK 6.249 str. piniginė žalos išraiška yra nuostoliai. Jeigu šalis nuostolių dydžio negali tiksliai įrodyti, tai jų dydį nustato teismas. Nuostolių rūšis yra išskiriamos kaip 1) tiesioginiai, tai yra turėtos išlaidos dėl patirto sužalojimo ar susirgimo sveikatos atstatymui pvz., vaistai, patirtos operacijos bei 2) netiesioginiai – negautas pajamos dėl prarasto darbingumo negautas darbo užmokestis.

Kaip Tomas Bagdanskis yra savo darbuose išsakęs savo pozicija, kad pagrindinė priežastys dėl ko atsiranda žala, tai yra netinkamas darbo organizavimas.¹⁷ Naginėjant žalos atlyginimą pvz., deliktiniuose santykiuose yra nustatyta, jog visiško žalos atlyginimo principas objektyviai negali būti taikomas visa apimtimi, todėl, kad neturtinės žalos tiksliai įvertinti pinigais neįmanoma. Įstatymuose paprastai numatoma piniginė satisfakcija, kuria siekiama kiek įmanoma teisingiau kompensuoti nukentėjusiojo patirtą dvasinį, fizinį skausmą.¹⁸ Nukentėjusiajam būtina atlyginti tiek, kiek jis iš tiesų prarado.

2) neteisėta veika ar darbo pareigų pažeidimas: teisės teorijoje neteisėta veika – išskiriama kaip priešingas teisei asmens elgesys, galintis pasireikšti tiek veikimu, tiek ir neveikimu. Neveikimas gali būti pripažintas, kai esant tam tikromis aplinkybėmis yra pareiga atlikti tam tikrus reikiamus veiksmus, tačiau jie yra neatliekami. Neteisėta veika yra suvokiama kaip darbo pareigų, nevykdymas ar netinkamas vykdymas. Veikos neteisėtumą gali pašalinti tokios aplinkybės pvz., kaip nenugalima jėga, būtinasis reikalingumas. Nenugalima jėga reiškia, kad asmuo negalėjo numatyti ir jų kontroliuoti pvz., stichinės nelaimės. Nagrinėjant būtinąjį reikalingumą yra apibrėžiama tokia veikla, kai asmuo padaro žalos dėl to, jog siekia pašalinti didesnę pavojų, didesnės žalos

¹⁶MIKELĖNAS, Valentinas. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. Tomas 1. Vilnius: Justitia, 2003.

¹⁷Darbuotojų materialinės atsakomybės instituto perspektyvos Lietuvoje [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. balandžio 4d.]. Prieiga per internetą: <https://www.mruni.eu/upload/iblock/9c0/jurisprudencija-102-123psl-Bagdanskis.pdf>.

¹⁸Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo Administracinių bylų skyrius. 2017 m. sausio 11 d. nutartis administracinėje byloje V. L. v. Šiaulių tardymo izoliatoriaus, Nr. A-2381-756/2016.

atsiradimą nukentėjusiajam ar kitam asmeniui. Būtinasis reikalingumas yra teisėtas: 1) jei egzistuoja realus pavojus, gresiantis asmeniui ar jo turtui. Pavojaus šaltinis šiuo atveju nėra labai reikšmingas. Tai gali būti tiek stichinė nelaimė, tiek gaisras. Jei realus pavojus nebuvo, todėl žalą padaręs asmuo privalo visiškai ar bent iš dalies ją atlyginti.¹⁹ Dėl realus pavojus ar jis buvo ar ne, teismas įvertina pagal bylos aplinkybes; 2) realus pavojus buvęs neišvengiamas, todėl vienintelė galimybė jo išvengti buvo padaryti žalos. Pvz., darbuotojas, siekdamas išvengti kito asmens žūties, nuvažiavo nuo šlaito ir tokiu būdu sugadino automobiliu vežtas prekes; 3) žala padaryta siekiant išvengti realaus pavojaus, yra mažesnė arba tolygi žalai, kuri galėjo būti padaryta siekiant jos išvengti. Todėl vertinant būtiną reikalingumo veiklos teisėtumą reikia elgtis kaip įmanoma atsargiau, reikia stengtis vadovautis protingumo, teisingumo principais.

3) egzistuoja priežastinis ryšys tarp neteisėtos veikos bei žalos atsiradimo: CK 6.247 str. įtvirtinta teisės doktrinoje vadinamoji lankstaus priežastinio ryšio samprata. Priežastinio ryšio lankstus taikymas atitinka civilinės atsakomybės tikslą kompensuoti padarytus nuostolius, kurių atsiradimas yra susijęs su veikimu ar neveikimu, dėl kurio šie nuostoliai atsirado. Pažymėtina, kad pažeidėjo elgesys gali būti ne vienintelė žalos atsiradimo priežastis, bet pakankama priežastis nuostoliams atsirasti. Teismų praktikoje pabrėžiama, kad civilinėje atsakomybėje pripažįstamas atsakomybės pagrindas ir netiesioginis priežastinis ryšys, kai žala atsiranda ne betarpiškai iš neteisėtų veiksmų, bet yra pakankamai susijusi su žalingomis pasekmėmis netiesioginis priežastinis ryšys pripažįstamas tinkama civilinės atsakomybės sąlyga, jeigu neteisėti veiksmai pakankamu laipsniu padėjo žalai nuostoliams atsirasti ar jiems padidėti.

Priežastinio ryšio nustatymo civilinėje byloje procesą sąlygiškai galima išskirti į du etapus. Pirmame etape, nustatomas faktinis priežastinis ryšys. Šiame etape sprendžiama, ar žalingi padariniai kyla iš neteisėtų veiksmų, tai yra nustatoma, ar žalingi padariniai būtų atsiradę, jeigu nebūtų buvę neteisėto veiksmo. Antrame etape nustatomas teisinis priežastinis ryšys, kai sprendžiama, ar padariniai teisiškai nėra pernelyg nutolę nuo neteisėto veiksmo.²⁰ Nustatant teisinį priežastinį ryšį reikia įvertinti atsakovo, jeigu jis elgtųsi kaip protingas ir apdairus asmuo, galimybę neteisėtų veiksmų atlikimo metu numatyti žalos atsiradimą, neteisėtais veiksmais pažeistos teisės ar teisėto intereso prigimtį ir vertę bei pažeisto teisinio reglamentavimo apsauginį tikslą. Taip pat svarbi yra atsakomybės prigimtis ir įprasta gyvenimiška rizika. Taigi tam, kad būtų konstatuotas

---

¹⁹Lietuvos Respublikos darbo kodekso komentaras. Antras tomas, Vilnius: Justitia, 2004.

²⁰Šiaulių apylinkės teismo Civilinių bylų skyrius. 2014 m. birželio 25 d. sprendimas civilinėje byloje A. P. v. BUAB „Langvesta“, Nr. 2-150-772/2014.

priežastinio ryšio buvimas ar nebuvimas, būtina visapusiškai analizuoti atsakovų veiksmus ir bylos faktines aplinkybes.

Teismų praktika pagal priežastinio ryšio nustatymą: dirbęs statybininku ir, atlikdamas kartu su kitais darbininkais grūdų sandėlio stogo dengimo šiferiu darbus, 1999 m. gegužės 28 d., lūžus grebėstui, nukrito nuo stogo ir mirtinai susižalojo. Mirtinas nelaimingas atsitikimas darbe įvyko dėl to, kad darbdavys neužtikrino saugių darbo sąlygų ir pažeidė saugos darbe norminių aktų reikalavimus, kurių pažeidimas ir buvo tiesiogiai susijęs su mirtinu nelaimingu atsitikimu. Darbdavys pažeidė ir LR žmonių saugos darbe įstatymo 31 str. 1 dalies reikalavimus, kadangi nukentėjęsysis nebuvo aprūpintas saugos darbe priemonėmis: šalmu, saugos diržu ar virve. Paminėtų saugos darbe norminių aktų pažeidimas ir netinkamas stogo dengimo darbų vykdymo organizavimas yra tiesioginiame priežastiniame ryšyje su nelaimingu atsitikimu darbe, sukėlusiu nukentėjusiojo A. K. mirtį, nes byloje yra nustatyta, kad nukentėjęsysis nukrito nuo stogo dėl to, kad, nešdamas šiferio lapą ir eidamas ne per padėtas lentas, užlipo ant patrešusio grebėsto, jam staigiai lūžus nukrito iš 4,35 m aukščio ant grindų ir mirtinai susižalojo. Apygardos teismas, nustatęs bylos aplinkybes, kad nukentėjusiojo neblaivumas šiuo atveju nebuvo tiesioginiame priežastiniame ryšyje su darbe įvykusi mirtinu nelaimingu atsitikimu. Neuždrausta dirbti neblaiviam A. K. ant stogo, darbininkams buvo leista dirbti ant stogo, neįsitikinus jo konstrukcijų patikimumu, neprisirišus montažiniais apsauginiais diržais. Šių reikalavimų vykdymą turėjo užtikrinti darbdavys. Tai, kad A. K. dirbo neblaivus, neatleidžia atsakovo kaip darbdavio nuo atsakomybės už saugos darbe norminių aktų pažeidimus.²¹ Nepaisant to, kad asmuo ir savo noru darbe buvo neblaivus, darbdaviui vis tiek tenka atsakyti už šias sukeltas pasekmes. Remiantis išdėstytomis aplinkybėmis darbdaviui yra gana sudėtingas uždavinys užkirsti kelią tokiems nelaimingiems atsitikimams, darbuotojui atliekant darbo pareigas, kai jis yra neblaivus. Siekiant išvengti tokių situacijų darbdavys turėtų pasirūpinti civilinės atsakomybės draudimu, tačiau noriu pabrėžti, kai draudėjas sudaro civilinės atsakomybės draudimas sutartį du draudiku pagrindinis dėmesys turi būti atkreiptas į nedraudžiamuosius įvykius, ir tik paskui kalbėti apie draudiminiuosius įvykius. Kyla klausimas kodėl siekiu atkreipti dėmesį į šias aplinkybes, praktikoje gana dažnai darbdaviai sudarydami tokias sutartis mano supratimu skiria pakankamai mažai dėmesio to pasekoje, kai įvyksta nelaimingas atsitikimas draudikas atsisako išmokėti draudimo išmoką draudėjui, nes nebuvo iki galo išaiškintos sutarties sudarymo subtilybės.

---

²¹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2001 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje B. J. K. v. UAB "KDK draudimas", Nr. 3K-3-825.

Aktuali byla dėl tiesioginio priežastinio ryšio nustatymo: nagrinėjamoje byloje svarbu nustatyti priežastinį ryšį tarp darbdavio veiksmų ir jo pareigos užtikrinti sveikas ir saugias darbo sąlygas įvykdymo. Teisėjų kolegija pažymi, kad viešojo intereso prasme darbdavys, organizuodamas darbus, turi maksimaliai stengtis ir visiškai laikytis saugos užtikrinimo reikalavimų. Kai ne visi saugos reikalavimai įvykdomi, turi būti vertinama, kiek jie objektyviai buvo žalos priežastis ir lėmė neigiamas pasekmes. Pirmosios instancijos teismas pagrįstai konstatavo, kad tarp darbdavio saugos darbe norminių aktų pažeidimo ir nukentėjusiojo sužalojimo bei atsiradusios žalos yra tiesioginis priežastinis ryšys. Vertinant tai, kad darbdavys neužtikrino saugių darbo sąlygų, savaime nelėmė darbuotojo sužalojimo. Tiesioginės neigiamos pasekmės kilo dėl nukentėjusiojo veiksmų, kuris, keldamas kibirą su betonu ir pastatęs koją ant medinės atramos kurios viena dalis buvo prikalta prie betonavimo kraštinės lentos, o kita – įremta į medį, pastarajai nuslydus, nukrito iš 2,85 m aukščio ir susižalojo. Pasikeitus darbo aplinkos sąlygoms betonuotojams nuėmus apsauginę balkono aptvarą, nukentėjusysis negalėjo žinoti ar numatyti, kad medinė atrama nėra tinkamai įtvirtinta ir kad į ją negalima remtis. Tokie nukentėjusiojo veiksmai vertintini kaip paprastas neatsargumas neatidumas.²²

Dėl priežastinio ryšio kvalifikacijos, kai darbuotojas vyksta į darbą neblaivus: Alytaus rajono apylinkės teismas nustatė, jog nelaimingas atsitikimas autoavarija J. P. važiuojant nuosavu automobiliu į darbą įvyko dėl slidžios kelio dangos, mirties priežastimi nurodytas galvos ir kaklo sumušimas. Teismas pažymėjo, kad byloje apklausti liudytojai parodė, jog žuvusysis nebuvo vartojęs alkoholio. Nenustatytas priežastinis ryšys tarp nelaimingo atsitikimo fakto ir rasto alkoholio kiekio J. P. kraujyje, teismas padarė išvadą, kad įvykis pripažintinas draudiminiu. Pirmosios instancijos teismas priėmė nepagrįstą sprendimą, kadangi nelaimingas atsitikimas buvo priežastiniame ryšyje su J. P. apsvaigimu nuo alkoholio. pagrindinė šio nelaimingo atsitikimo priežastis buvo J. P. apsvaigimas nuo alkoholio kraujyje rasta 1,83 ‰ etilo alkoholio, ir todėl šis nelaimingas atsitikimas nepriskirtinas draudiminiu. Kasaciniu skundu ieškovė prašė, jog nelaimingą atsitikimą įtakoję ir kiti faktoriai greitis, šlapia kelio danga, nepalankios meteorologinės sąlygos, tačiau pagrindinė šio nelaimingo atsitikimo priežastis buvo J. P. apsvaigimas nuo alkoholio.²³ Esant darbuotojo kaltei šioje situacijoje darbdavys išvengė atsakomybės, nes vis dėlto buvo nustatytas priežastinis ryšys, kai darbuotojas buvo neblaivus tokiais savo veiksmais prisiėmė visą sau keliamą riziką.

---

²²Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje A. Ž. v. UAB „Ranga IV“, Nr. 3K-3-450/2006.

²³Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2002 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje O. P. v. VSDFV Alytaus skyrius, Nr. 3K-3-892.

Dėl egzistuojančio priežastinio ryšio, kai darbuotojas dirba neapmokytas darbo vietoje: ieškovas dirbo pas atsakovę šaltkalviu. 2008 m. birželio 9 d. įvyko nelaimingas atsitikimas darbe, dėl kurio buvo sunkiai sutrikdyta ieškovo sveikata. 2008 m. liepos 14 d. nelaimingo atsitikimo darbe priežastys: nelaimingas atsitikimas darbe įvyko dėl netinkamo pavojingų darbų organizavimo ir vykdymo statybvietėje, netinkamo potencialiai pavojingų įrenginių eksploatavimo bei priežiūros. Ieškoviui buvo leista dirbti su potencialiai pavojingu įrenginiu – mobilia kėlimo platforma, nors jis nebuvo apmokytas ir atestuotas valdyti potencialiai pavojingus įrenginius. Darbdavys negali reikalauti, kad darbuotojas pradėtų darbą įmonėje, jeigu jis neinstrukuotas saugiai dirbti jam pavestą darbą prieš pradėdant darbus darbuotojas privalo išklausti instruktažą apie saugų darbą su savaeigiais keltuvais. Atsakovė sutiko su nelaimingo atsitikimo darbe akte, kaip specialiame dokumente, nustatytomis nelaimingo atsitikimo darbe aplinkybėmis ir priežastimis, tai yra patvirtino aplinkybę, kad tarp nelaimingo atsitikimo darbe ir atsakovės atliktų darbo saugą reglamentuojančių teisės normų pažeidimų egzistuoja priežastinis ryšys.²⁴

4) kaltė: kaltė yra subjektyvusis teisinės atsakomybės pagrindas: asmuo gali atsakyti tik už kaltai padarytą veiką. Teisės pažeidimas yra ne tik socialiai pavojinga, bet ir visais atvejais kalta veika, tai yra teisės pažeidėjo laisvos valios išreiškimo rezultatas.²⁵ Kaltė gali būti sąmoningas savo veiksmų bei galimų pasekmių įvertinimas, suvokiama kaip psichinis santykis su savo neteisėtu elgesiu, kuris yra priešingas įstatymams bei visuomenės moralės principams. Kaltė reiškia ne tiktai asmens supratimą, kad jo elgesys yra priešingas teisei, bet ir supratimą tų pasekmių, kurios gali dėl tokio elgesio atsirasti. Todėl asmens kaltei būdinga, kad jis numato arba gali numatyti savo teisei priešingo elgesio pasekmes, priežastinį ryšį tarp neteisėto elgesio ir jo pasekmių ir supranta, jog galima jų išvengti. Asmuo gali būti pripažintas kaltu tiktai tada, jeigu jis numatė arba turėjo numatyti savo priešingo teisei elgesio pasekmes ir galėdamas jų išvengti sąmoningai to nepadare. Kaltės esmė, atsižvelgiant į jos formą tyčios ar neatsargumo, reiškiasi subjekto neigiamu požiūriu teisės saugomų visuomenės interesų atžvilgiu, pažeidžiant valstybės nustatytą teisės normą. CK 6.248 str. 2 d. numatytos dvi kaltės formos: tyčia ir neatsargumas. Tyčia yra tada, kai teisės pažeidėjas numato, kad jo elgesys yra priešingas teisei ir dėl to gali atsirasti neigiamos pasekmės, ir jų siekia arba sąmoningai leidžia šioms pasekmėms atsirasti. Neatsargumas yra tada, kai teisės pažeidėjas numato, kad jo veikimas ar neveikimas gali sukelti neigiamas pasekmes, bet

²⁴Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje V. G v. UAB „Mitnija“, Nr. 2A-631-324/2013.

²⁵ČIOČYS, P.A. *Teisės pagrindai vadovėlis*. Vilnius, 2002.

lengvabūdiškai tikisi jų išvengti arba nenumato savo elgesio pasekmių, nors turi ir gali jas numatyti. Šiai kaltės formai yra būdinga tai, kad teisės pažeidėjas yra nepakankamai rūpestingas, atidus.

Darbdavio kaltė dėl to, kad jis nesudarė saugių darbo sąlygų, yra preziumuojama. Atsakovas neįrodė, kad ieškovas buvo sužalotas dėl jo paties ar trečiųjų asmenų kaltės, kad laikinus balkonų aptvėrimus nuėmė ieškovas ar kad ieškovas kėlė kibirus su betono mišiniu savavališkai be darbdavio nurodymo. Teismas konstatavo, kad, betonuotojams nuėmus apsauginį betono aptvarą, ieškovas negalėjo žinoti ar numatyti, jog medinė atrama nėra tinkamai įtvirtinta ir kad į ją negalima remtis.²⁶

CK 6.270 str. 1 dalyje nustatyta, jog didesnio pavojaus šaltinio valdytojas privalo atlyginti didesnio pavojaus šaltinio padarytą žalą, jei neįrodo, kad žala atsirado dėl nenugalimos jėgos ar nukentėjusio asmens kaltų veiksmų. Taigi didesnio pavojaus šaltinio prigimtis, suponuojanti didesnę žalos atsiradimo riziką, lemia tai, kad didesnio pavojaus šaltinio valdytojui taikoma atsakomybė be kaltės: didesnio pavojaus šaltinio valdytojas laikomas atsakingu už tuo šaltiniu padarytą žalą net ir tais atvejais, kai jis nepadarė jokių neteisėtų veiksmų ir nepažeidė jokių teisės aktuose nustatytų reikalavimų, tačiau nukentėjęs asmuo dėl didesnio pavojaus šaltinio patyrė žalos. Jeigu darbdavys važiuodamas automobiliu saugiu greičiu, net ir tais atvejais, kai laikosi visų teisėtų reikalavimų, bet sugenda stabdžiai ir tuo metu nieko negali padaryti ir tokiu būdu sužaloja savo darbuotoją prie pat darbo, sunkiai suvokiama situacija, tačiau darbuotojui vis tiek turės atlyginti padarytą žalą. CK įtvirtinta, jog kiekvienas asmuo turi pareigą laikytis tokio elgesio taisyklių, kad savo veiksmais nepadarėtų kitam asmeniui žalos 6.263 str. 1 dalis.²⁷

Atliekant traukinio sąstato išformavimą, riedmenimis mirtinai traumotas traukinių derintojas A. M. Nukentėjusiojo kraujyje nustatyta 1,94 proc. etilo alkoholio. Buvo konstatuota, kad nukentėjęs asmuo nesilaikė darbų saugos norminių teisės aktų reikalavimų, o jo neblaivumas yra vienintelė reali nelaimingo atsitikimo priežastis. Dėl įvykusio nelaimingo atsitikimo kaltas nukentėjęs asmuo, nes slapčia vartojo alkoholinius gėrimus. Svarbu paminėti ir tai, kad alkoholis buvo vartojamas tam tikrą laiką ir kad to nebuvo galima nepastebėti, jeigu darbdavys būtų tinkamai vykdęs jam nustatytas pareigas. Nukentėjusiojo sutuoktinė pareiškė ieškinį dėl žalos atlyginimo. Teismai ieškinį atmetė. Ieškovė pateikė kasacinį skundą ir buvo išaiškinta jeigu asmens, pavyzdžiui,

²⁶Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje A. Ž v. UAB „Ranga IV“, Nr. 3K-3-450/2006.

²⁷Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. gruodžio 6 d. nutarimas „Dėl didesnio pavojaus šaltinio valdytojo atsakomybės“, Nr. 43/2011.

darbdavio, kaip didesnio pavojaus šaltinio valdytojo, atsakomybė yra be kaltės, tai ieškinys dėl didesnio pavojaus šaltinio padarytos žalos atlyginimo gali būti atmestas dėl nukentėjusiojo kaltės tik tuomet, jei padaroma išvada, kad žalos atsiradimo svarbiausia priežastis yra kalti nukentėjusiojo veiksmai. Bet jei nelaimingo atsitikimo darbe metu atimama gyvybė darbuotojui, kuris darbo vietoje nukentėjo nuo darbdavio valdomo didesnio pavojaus šaltinio, tai darbdavio kaltė, pasireiškianti nesugebėjimu užtikrinti kontrolės, jog darbo vietoje nebūtų vartojamas alkoholis ir kad nuo alkoholio apsvaigęs darbuotojas jo ir kitų asmenų saugumo užtikrinimui būtų nušalintas nuo darbo, nėra pagrindas visiškai atleisti darbdavį nuo atsakomybės CK 6.282 str. 1, 2 d. nustatytais pagrindais.²⁸

Svarbu yra tai, jog preziumuojant sąžiningumo principą, tuo pačiu yra preziumuojamas veiksmų teisėtumas, tačiau paneigus šią prezumpciją, laikoma, jog asmuo ne tik veikė neteisėtai, bet tuo pačiu yra ir kaltas dėl tokių savo veiksmų. Kitaip sakant, paneigiant sąžiningumo prezumpciją, automatiškai pradeda galioti kaltės prezumpcija. Kai yra sprendžiama dėl darbdavio neteisėtų veiksmų, kurių nustatymas paprastai preziumuoja asmens kaltę, o kaltės buvimo prezumpciją turi pareigą paneigti šis asmuo.

Darbo santykiuose yra itin svarbus klausimas mišrios kaltės taikymas. Kai atsižvelgiama į kaltės laipsnį tiriami kokias veiksmis ar tai lėmė didelis neatsargumas, atitinkamai bus proporcingai padalintas kaltės dydis. Ieškovas nurodė, kad 2003 m. liepos 31 d. nelaimingo atsitikimo metu J. B. personalinėje įmonėje nukritus su liftu iš 2 m aukščio, jis buvo sužalotas, neteko 100 procentų darbingumo, buvo nustatyta pirma invalidumo grupė su visiška negalia. Dėl sveikatos sužalojimo ieškovas patyrė fizinį skausmą, dvasinius išgyvenimus, kurie yra nuolatinio pobūdžio, sumažėjo jo bendravimo su kitais žmonėmis galimybės. Ieškovas žinojo, kad keltas, ant kurio jis užlipo, yra sugedęs ir nepritaikytas žmonėms kelti. Teismas konstatavo, kad dėl sveikatos sužalojimo yra 70 procentų paties ieškovo kaltės ir 30 procentų atsakovo kaltės. Teismas, atsižvelgdamas į tai, kad atsakovas dalį žalos ieškovui kompensavo gera valia, sumažino priteistino neturtinės žalos atlyginimo dydį. CK 6.282 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kai paties nukentėjusio asmens didelis neatsargumas padėjo žalai atsirasti arba jai padidėti, tai atsižvelgiant į nukentėjusio asmens kaltės dydį, o kai yra žalos padariusio asmens kaltės, – ir į jo kaltės dydį žalos atlyginimas, jeigu įstatymai nenustato ko kita, gali būti sumažintas arba reikalavimas atlyginti žalą gali būti atmestas. Pirmosios ir

---

²⁸Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje V. M v. AB „Lietuvos geležinkeliai“, Nr. 3K-3-130/2008.

apeliacinės instancijos teismai nustatė, kad žalai atsirasti padėjo didelis ieškovo neatsargumas.²⁹

5) darbo sutarties šalis turi sieti darbo santykiai: siekiant darbdavio atsakomybės pagal darbo teisę turi egzistuoti papildomi elementai, tai yra žalos padarymo metu darbo santykių šalys turi sieti darbo santykiai. Darbo sutartis laikoma sudaryta, kuomet darbo sutarties šalys susitaria dėl būtinųjų darbo sutarties sąlygų. Darbo teisiniai santykiai – tai tokie santykiai, kurie susiklosto pagal darbo sutartį bei kurių vienas subjektas darbuotojas atlieka tam tikrą darbo funkciją laikydamasis nustatytų darbo normų ir vidaus darbo tvarkos, o kitas subjektas darbdavys suteikia jam darbą, sulygtą pagal darbo sutartį, moka darbo nustatytą užmokestį. Jei darbdavys kaip pagrindinis darbo organizatorius žadėdamas darbuotojui, kad bus įdarbintas ir toliau nevykdo savo pareigų vis tik įvykus nelaimingam atsitikimui darbdavys turės atlyginti visas darbuotojo patirtas išlaidas. Dažnu atveju praktikoje pasitaiko, jog darbdavys nori išvengti atsakomybės motyvuodamas tuo, kad ruošiausi artimiausiu metu įdarbinti darbuotoją pagal darbo sutartį, tiesiog rodžiau darbo vietą bei norėjau patikrinti kaip jis atlieką darbą, to pasekoje įvyksta nelaimingas atitikimas galima daryti išvada, kad juk bandomasis laikotarpis tam ir yra skirtas, kad patikrintum darbuotoją kaip jis dirba, bet tai nekeičia esmės ar bus sudaryta sutartis ar ne darbuotojas paklusdamas darbdavio nurodymams, atsižvelgiant į minėtas aplinkybes šiuos santykius galima vertinti kaip susiformavusius darbo santykius. Nelegalus darbas gali pasireikšti alternatyviomis veikomis kaip: darbas, kuris atliekamas darbdavio naudai ir jam vadovaujant arba jam prižiūrint, kai darbuotojas, atlikdamas darbo funkcijas, paklūsta nustatytai darbo organizavimo tvarkai ir kuris atitinka bent vieną iš šių požymių: kai darbas dirbamas nesudarius rašytinės darbo sutarties; 2) darbdavys prieš vieną darbo dieną iki numatytos darbo pradžios nėra pranešęs socialinio draudimo skyriui; 3) darbą dirba užsienio valstybių piliečiai ar asmenys be pilietybės, įdarbinti nesilaikant jiems norminių teisės aktų nustatytos įsidarbinimo tvarkos.³⁰

---

²⁹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. spalio 30 d. nutartis civilinėje byloje Z. J v. UAB „Rejona“, Nr. 3K-3-540/2006.

³⁰Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. balandžio 19 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje R. G, Nr. 2AT-39-648/2016.

2. ŽALOS PADARYTOS DARBUOTOJO SVEIKATAI IR GYVYBEI ATLYGINIMO SISTEMA

2.1 Žalos atlyginimas pagal Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų įstatymą

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas kompensuoja dėl draudžiamųjų įvykių prarastas pajamas, taip pat socialinio draudimo išmokomis kompensuojamos dėl draudiminių įvykių nelaimingų atsitikimų darbe, pakeliui į darbą ar iš darbo ar profesinių ligų negautos pajamos šios rūšies draudimu apdraustiems asmenims, o jų mirties dėl draudiminių įvykių atvejais – jų šeimos nariams, tai yra atlyginama visa arba dalis turtinės žalos, atsiradusios dėl nelaimingų atsitikimų darbe, pakeliui į darbą ar iš darbo ar profesinių ligų.³¹

Nelaimingų atsitikimų darbe įstatymas nustato žalos atlyginimą dėl nelaimingų atsitikimų įvykusių, pakeliui į darbą ar iš darbo santykius, asmenų, kurie draudžiami šios rūšies socialiniu draudimu, apibrėžia tiek draudžiamuosius, tiek nedraudžiamuosius įvykius.³² Vienu atveju, kai pripažįstamas draudiminis įvykis darbuotojui – atsižvelgiant į tai, kad darbdavio atsakomybė yra deliktinė, o draudiko yra sutartinė, darbuotojui padarytos žalos dalį, kurios nepadengia atlyginimas pagal nelaimingų atsitikimų įstatymą, turi atlyginti už žalą atsakingi asmenys bendraisiais žalos atlyginimo sveikatos sužalojimo atveju pagrindais. Atkreiptinas dėmesys, jog šis draudimas neatlygina neturtinės žalos, taip pat nėra atlyginama ir tokios išlaidos kurios yra siejamos su sveikatos atstatymu; kitu atveju, pripažįstamas nedraudiminis įvykis darbuotojui – jei nukentėjęs asmuo nėra apdraustas nuo nelaimingų atsitikimų darbe socialiniu draudimu už žalą atsakingas asmuo privalo nukentėjusiam asmeniui atlyginti visus šio patirtus nuostolius, taip pat įskaitant ir neturtinę žalą. Turi būti atlyginamos visos išlaidos susijusios su sveikatos grąžinimu, tai yra gydymo, papildomo maitinimo, vaistų įsigijimo, protezavimo išlaidos.

Nelaimingų atsitikimų darbe įstatymas skiria tiek draudiminius įvykius:

- 1) papildomų, specialių pertraukų ar pertraukų pailsėti ir pavalgyti metu, kai darbuotojas yra darbo vietoje, įmonės patalpose ar jos teritorijoje;
- 2) pakeliui į darbą ar iš darbo;

---

³¹Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012 m. balandžio 18 d. nutarimas *"Dėl teisės aktu, susijusių su socialinio draudimo bei kitų išmokų įskaitymu į žalą ir atgręžtinio reikalavimo teise"*.

³²Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas, *Valstybės žinios*, 1999-12-29, nr. 110-3207.

- 3) kai įspėjimo apie darbo sutarties nutraukimą laikotarpiu darbuotojas ieško naujo darbo; tiek nedraudiminių įvykių:
- 1) apdraustasis asmuo nukentėjo dėl savo veikos, policija ar teismas nustatė nusikalstamos veikos požymius arba kad ši veika yra susijusi su administraciniu nusizengimu, išskyrus darbo saugos ar darbo higienos norminių teisės aktų pažeidimus;
  - 2) apdraustasis asmuo sąmoningai siekė, kad įvyktų nelaimingas atsitikimas;
  - 3) apdraustasis asmuo sirgo liga, nesusijusia su darbu;
  - 4) apdraustasis asmuo be darbdavio žinios dirbo savo interesais;
  - 5) prieš apdraustąjį asmenį buvo panaudotas smurtas, jeigu smurto aplinkybės ir motyvai nesusiję su darbu, išskyrus atvejus, kai nelaimingas atsitikimas įvyksta pakeliui į darbą ar iš darbo.³³ Nedraudiminius įvykius gali būti pripažintas tik tais atvejais, kai yra pašalintos visos ar beveik visos abejonės, jog apdraustasis nukentėjo darydamas nusikalstamą veiką ar administracinę teisės pažeidimą.³⁴

Darbo kodekso 155 str. nustatyta, kad darbdavys privalo atlyginti žalą, padarytą dėl darbuotojo suluošinimo ar kitokio jo sveikatos sužalojimo ar jo mirties arba dėl jo susirgimo profesine liga, jeigu jis nebuvo apdraustas nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialiniu draudimu. Darbuotojui padarytos žalos dalį, kurios nepadengia atlyginimas pagal Nelaimingų atsitikimų darbe socialinio draudimo įstatymą, turi atlyginti už žalą atsakingi asmenys, vadovaujantis bendraisiais žalos atlyginimo sveikatos sužalojimo atveju pagrindais. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, jog ta aplinkybė, kad nukentėjęs asmuo yra apdraustas nuo nelaimingų atsitikimų darbe bei profesinių ligų socialiniu draudimu, neatleidžia darbdavio nuo žalos atlyginimo dalies, kurios nepadengia šio draudimo išmokos. Visiškas žalos atlyginimas reiškia, jog nukentėjęs darbuotojas turi būti gražinamas į tokią turtinę padėtį, kokia būtų buvusi, jei jam nebūtų padaryta žala. CK 6.283 str. 2 dalyje nustatyta, kad atlygintinus nuostolius sveikatos sužalojimo atveju sudaro negautos pajamos, kurias nukentėjęs asmuo būtų gavęs, jeigu jo sveikata nebūtų sužalota, ir su sveikatos grąžinimu susijusios išlaidos.³⁵

Paprastai laikoma, jog socialiniu draudimu nuo nelaimingų atsitikimų atlyginama ir tokia darbuotojo sveikatai padaryta žala, dėl kurios darbdavys yra nekaltas, tokie kaip nelaimingi atsitikimai pakeliui į darbą ar iš darbo. Nagrinėjant jei darbuotojas vis dėlto yra apdraustas nuo nelaimingų atsitikimų socialinio draudimo įstatymu, netekto

³³Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas, *Valstybės žinios*, 1999-12-29, nr. 110-3207.

³⁴Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 25 d. *nutartis administracinėje byloje L. M. v. VSDFV Klaipėdos skyrius*, Nr. A-756-207-11.

³⁵Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. gegužės 14 d. *nutartis civilinėje byloje Profesinė sąjunga v. UAB, „Yazaki Wiring Technologies Lietuva“*, Nr. 2A-148/2010.

darbingumo vienkartinė kompensacija yra skiriama jei asmuo terminuotai netenka iki 20 procentų darbingumo, jam išmokama netekto darbingumo vienkartinė kompensacija, kurios dydis yra 10 procentų jo 24 mėnesių kompensuojamojo uždarbio, tuo tarpu jei netenka darbingumo daugiau kaip 20, tačiau mažiau kaip 30 procentų, jos dydis yra 20 procentų jo 24 mėnesių kompensuojamojo uždarbio, jei neteko nuo 30 procentų darbingumo skiriama periodinė kompensacija.

Pažymėtina, jog nelaimingų atsitikimų darbe socialinis draudimas turi gana nemažai privalumų, jei lyginti su civiline atsakomybe žalos atlyginimo terminų prasme pvz., civilinis procesas užtrunka gana ilgai nagrinėjant bylą dėl žalos atlyginimo teisme, darbuotojui nuostoliai gali būti kompensuojama tik praėjus keliems mėnesiams ar net keliems metams, tuo tarpu socialinis draudimas nuo nelaimingų atsitikimų yra operatyvesnis greičiau atlyginama žala. Beatos Martišienės teigimu, privalomu nelaimingų atsitikimų darbe socialiniu draudimu įvesta žalos atlyginimo sistema išsprendžia darbdavio nemokumo problema.³⁶

2.2 Žalos atlyginimas pagal Civilinio kodekso teisės normas

Darbuotojo sveikatai padaryta žala atlyginama keliais skirtingais būdais, reglamentuojamais tiek viešosios, tiek privatinės teisės normomis, kurie sudaro bendrą žalos atlyginimo sistemą. Ši sistema reikalauja skirtingus žalos atlyginimo būdus taikyti subsidiariai.³⁷ Visu pirma žala turėtų būti atlyginama pagal viešosios teisės normas, tai yra nelaimingų atsitikimų darbe socialinio draudimo būdu, o tik vėliau neatlygintina žalos dalis kompensuojama vadovaujantis civilinės teisės normomis.

Atsižvelgiant į visiško padarytos žalos kompensavimo galimybę žala gali būti skirstoma į 1) visiškai kompensuojamą 2) dalinai kompensuojamą žalą. Verta paminėti, kad prigimtine žmogaus teisė yra teisė gyventi, todėl, padarius žalą asmuo sveikatai ar net atėmus gyvybę ši padaryta žala turi būti neabejotinai kompensuojama. V.Mikelėnas išskiria civilinės atsakomybės bei kitų žalos kompensavimo būdų skirtumus: žala atlyginama dėl neteisėtos veikos ir tai reiškia visišką padarytos žalos kompensavimą, o kitais žalos atlyginimo atvejais žala nėra pilnutinai kompensuojama, kitaip tariant žmogaus sveikatai negalima taikyti visiško padarytos žalos kompensavimo būdo, kadangi

---

³⁶MARTIŠIENĖ, Beata. *Darbdavio atsakomybė už darbuotojo sveikatai padarytą žalą*. Teisė, 2008.

³⁷VERIKAS, Andrius. *Darbuotojo sveikatai padarytos žalos atlyginimo sistemos klausimu*. Jurisprudencija, 2006. 11 (89).

neįmanoma apskaičiuoti sveikatos padarytos žalos.³⁸ Visiškos žalos atlyginimo principas reiškia, jog gali būti taikoma turtui, tai yra daiktams, bet jokių būdu ne žmogaus sveikatai.

Dėl sveikatos sužalojimo patirtą turtinę žalą bei neturtinėms teisėms ir interesams padarytą žalą – neturtinę žalą. Neturtinės žalos atlyginimą sveikatos sužalojimo atveju nustato Civilinio kodekso 6.283 straipsnio 1 dalis ir 6.250 straipsnio 2 dalis. Šios normos yra bendrosios ir nustato deliktinę civilinę atsakomybę už žalą, padarytą fizinio asmens sveikatos sužalojimu. Civilinio kodekso 6.283 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas visiško žalos atlyginimo principas. Jo taikymas reiškia, kad nukentėjusįjį reikia grąžinti į tokią padėtį, kokia būtų, jei nebūtų sužalotas. Be turtinės, šiuo atveju atlyginama ir neturtinė žala CK 6.250 straipsnio 2 dalis. Neturtinės žalos atlyginimo srityje visiško žalos atlyginimo principas objektyviai negali būti taikomas visa apimtimi, nes neturtinės žalos tiksliai įvertinti pinigais neįmanoma.³⁹

Teismas nustatė, kad yra visos darbdavio turtinės atsakomybės sąlygos atlyginti ieškovo sveikatai padarytą žalą CK 6.283 straipsnio 1 dalis, 6.250 straipsnio 2 dalis, ir sprendė, jog, atsižvelgiant į ypač sunkius ieškovo sužalojimus bei jų liekamuosius reiškinius visam gyvenimui, taip pat į teismų praktiką tokio pobūdžio bylose, iš atsakovo ieškovui turi būti priteistas 15000 Eur neturtinės žalos atlyginimas. Teismo nuomone, įvertinus ieškovo patirtus sužalojimus, jų mastą, padarinius ir įtaką sveikatai negrįžtamai prarasta 50 proc. darbingumo, patirtų sveikatos sutrikdymo padarinių tęstinumą, ieškovas neabejotinai patyrė didelę neturtinę žalą.⁴⁰

Pagal deliktinės atsakomybės principą žalą, padarytą asmeniui, turtui, o įstatymų numatytais atvejais ir neturtinę žalą privalo visiškai atlyginti atsakingas už žalą asmuo: byloje ieškovas A. S. nurodė, kad dirbo AB „Panevėžio statybos trestas“, filiale” Pastatų apdaila” tinkuotoju-dažytoju. 2001m. rugpjūčio 2d. įvykusio nelaimingo atsitikimo darbe metu buvo sužalotas ir neteko 50 procentų darbingumo. Nelaimingas atsitikimas įvyko dėl darbdavio kaltės. Nurodė, kad VSDFV Panevėžio skyrius dėl netekto darbingumo moka periodinius žalos atlyginimo mokėjimus po 16 Eur per mėnesį. Draudžiant darbuotoją pagal Socialinio draudimo įstatymą nuo nelaimingų atsitikimų darbe ir susirgimų profesine liga draudimu, atsiranda tik ribota draudiko atsakomybė ir visa žala nukentėjusiajam nėra padengiama iš draudimo mokamo atlyginimo, todėl už žalą atsakingas asmuo turi atlyginti likusią jam neatlygintą jos dalį bendraisiais pagrindais. Pagal deliktinės atsakomybės principą žalą, padarytą asmeniui, turtui, o įstatymų

³⁸MIKELĖNAS, Valentinas. *Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai*. Vilnius: Justitia, 1995.

³⁹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2008 m. spalio 20 d. nutartis civilinėje byloje L. V. v. ŽUB „Šiaulėnų statyba“, Nr. 3K-3-529/2008.

⁴⁰Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2012 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje M. V v. UAB „Algesa“, Nr. 3K-3-35/2012.

numatytais atvejais ir neturtinę žalą privalo visiškai atlyginti atsakingas už žalą asmuo CK 6.263 str.2 dalis. Vadovaujantis CK 6.283 str. 1 d. jeigu fizinis asmuo suluošintas ar kitaip sužalota jo sveikata, tai už žalą atsakingas asmuo privalo nukentėjusiam asmeniui atlyginti visus šio asmens patirtus nuostolius ir neturtinę žalą. Kadangi neturtinė žala nukentėjusiajam neatlyginta pagal Socialinio draudimo įstatymą iš jam mokamo draudimo atlyginimo, tai šią žalą nukentėjusiajam privalo atlyginti už žalą atsakingas asmuo CK 6.263 str. 2 d. 6.283 str. 1 d. remiantis CK 6.250 str. 2dalimi. CK 6.250 str. 2 d. neturtinė žala atlyginama visais įstatymų nustatytais atvejais CK 6.283 str. 1 dalis, kai ji padaryta asmens sveikatai jeigu asmuo buvo suluošintas arba kitaip buvo sužalota jo sveikata, nepriklausomai nuo to, kad ji padaryta ne nusikaltimu, ir nuo to, kad nukentėjęs asmuo buvo apdraustas nuo nelaimingų atsitikimų darbe Socialinio draudimo įstatymo nustatyta tvarka.⁴¹

Kai po sprendimo dėl žalos atlyginimo priėmimo nukentėjusio asmens sveikata pablogėja, jis turi teisę kreiptis dėl papildomų išlaidų atlyginimo: ieškovas, sunkiai sužalotas nelaimingo atsitikimo darbe metu, prašė priteisti iš darbdavio ir įmonės, kurioje darbdavio pavedimu atliko darbus ir susižalojo, periodinę netekto darbingumo kompensaciją, kurią sudaro netektos darbo teisinių santykių pajamos. Dėl sveikatos sužalojimo ir sumažėjusio darbingumo asmuo gali prarasti galimybę gauti pragyvenimui reikalingų pajamų ir užsitikrinti tinkamas gyvenimo sąlygas. Atsižvelgiant į tai, kad darbuotojas iki sveikatos sužalojimo asmuo gali turėti įvairaus pobūdžio pajamų, kurių, sužalojus sveikatą, jis gali visiškai ar iš dalies netekti. Remiantis CK 6.288 straipsnio 3 dalimi, su nukentėjusio asmens suluošiniu ar kitokiu sveikatos sužalojimu susijusi žala, taip pat su gyvybės atėmimu susijusi žala atlyginama periodinėmis išmokomis arba visos žalos dydžio vienkartinė išmoka. Ši nuostata aiškinama sistemiškai su CK 6.283 straipsnio 1 dalimi, įtvirtinančia visiško žalos atlyginimo nukentėjusiojo sveikatos sužalojimo atveju principą. Siekiant kompensuoti sveikatai padarytą žalą, ji turi būti įvertinta pinigais, o tokios žalos kompensavimo prievolė reiškia turtinę prievolę, kurios viena šalis turi teisę reikalauti atlyginti padarytą žalą, o kita šalis privalo ją atlyginti. Tokia prievolė išreiškia civilinės atsakomybės esmę. Nepriklausomai nuo to, ar žalos atlyginimas priteisiamas periodine kompensacija, ar vienkartinė pinigų suma, nukentėjusiam asmeniui nėra apribojama galimybė teisme reikalauti priteisti kitos rūšies negautas pajamas, jei ginčas dėl jų priteisimo yra neišspręstas. LAT panaikino žemesnių

---

⁴¹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2004 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje A. S v. AB "Panevėžio statybos trestas", Nr. 3K-3-358.

instancijų teismų sprendimą bei nutartį ir grąžino bylą nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui.⁴²

Darbdavys, nesant įstatyme numatytų jo atsakomybę eliminuojančių sąlygų, įstatymų nustatyta tvarka atsako ir už dėl nelaimingo atsitikimo darbe, kuris nepripažintas draudiminiu įvykiu, atsiradusią žalą. CK tiesiogiai nesieja žalos atlyginimo su draudiminiais ar nedraudiminiais įvykiais, numatytais Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatyme. Dėl to CK 6.284 straipsnį ir jo 4 dalį aiškinant sistemiškai, darytina išvada, kad šis CK straipsnis gali būti taikomas ir tais atvejais, kai, esant nustatytoms darbdavio atsakomybės sąlygoms, nukentėjęs asmuo buvo apdraustas nuo nelaimingų atsitikimų darbe Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo nustatyta tvarka, tačiau nelaimingas atsitikimas darbe nepripažintas draudiminiu įvykiu.⁴³

2.3 Žalos atlyginimas esant civilinės atsakomybės sutarčiai

Dėl padarytos žalos darbuotojo sveikatai bei gyvybei egzistuoja teisinis reglamentavimas, kurio tikslas, atlyginti žalą esant civilinės atsakomybės sutarčiai. Vertėtų pradėti pradžia nuo draudimo teisinio reglamentavimo, kuris nustato civilinės atsakomybės draudimo ypatumus. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos draudimo įstatymą 107 str. yra įtvirtina, jog draudėjas gali sudaryti civilinės atsakomybės draudimo sutartį dėl savo arba dėl kito asmens, kuris sudarius draudimo sutartį tampa apdraustuoju, turtinių interesų, susijusių su civiline atsakomybe. Be to, draudikas prieš sudarant draudimo sutartį turi pirmiausia įvertinti draudimo riziką, taip pat gali atsižvelgti į apdraustojo amžių ar jo sveikatos būklę. Draudžiamuoju įvykiu gali būti pripažįstama, kai draudėjo ar apdraustojo civilinės atsakomybės atsiradimas už draudėjo ar apdraustojo veiksmų veikimo ar neveikimo, atliktų draudimo sutarties galiojimo metu, pasekmės, net jei šios pasekmės atsirado pasibaigus draudimo sutarčiai.⁴⁴ Nelaimingo atsitikimo darbe metu padaromos žalos dydis būna nemažas, atitinkamai ir draudimo rizika yra gana didelė. Paprastai tariant norint kuo daugiau kompensuoti už padarytą žalą, reikia sumokėti kuo didesnes draudimo įmokas, todėl draudimo organizacijoms būtina sukaupti reikiamą pinigų rezervą. Kadangi didelės įmokas galo mokėti tikrai nekiekvienas darbdavys, todėl šį paslaugos paketą gali rinktis tik ekonomiškai stiprūs darbdaviai.

⁴²Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. spalio 9 d. nutartis civilinėje byloje A. R. v. UAB „Šiaulių plentas“, Nr. 3K-3-473/2013.

⁴³Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje N. R. v. UAB „Agrobiznis“, Nr. 2A-370/2007.

⁴⁴Lietuvos Respublikos draudimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2003-10-08, Nr. 94-4246.

Draudimo sutarties esmė yra neigiamų turtinių padarinių, galinčių kilti draudėjui dėl jo atliekamos veiklos ar aplinkos veiksmų, atsiradimo rizikos perkėlimas trečiajam asmeniui draudikui. Įvykus draudžiamajam įvykiui, kurio metu savo civilinę atsakomybę apdraudęs asmuo padaro trečiajam asmeniui žalą, šis įgyja teisę reikalauti ją atlyginti. Darbo kodeksas 155 str. 1 d. nustato žalos atlyginimo tvarką. Reikalavimas atlyginti žalą gali būti pareiškiamas tiek žalą padariusiam asmeniui, tiek ir jo atsakomybę apdraudusiam draudikui. Jeigu reikalavimas atlyginti žalą reiškiamas tiesiogiai žalą padariusiam asmeniui pvz., kai nukentėjusiajam padarytos žalos dydis viršija draudiko išmokėtą draudimo išmokos sumą, taikytinos deliktinę atsakomybę reglamentuojančios teisės normos ir žala atlyginama bendraisiais pagrindais CK 6.249 straipsnis.

Dėl darbdavio ir draudiko solidariosios atsakomybės: darbdavys savo atsakomybę apdraudė civilinės atsakomybės draudimu Draudimo liudijime nurodyta, kad apdrausti visi draudėjo darbuotojai, turtiniai interesai, susiję su nelaimingais atsitikimais, darbdavio turtinė atsakomybė. Teismai nustatė, jog žuvo darbuotojas. Ieškinys pareikštas draudikui ir draudėjui, bet tai nereiškia, kad jie abu atsakingi solidariai. Būtent draudimo sutartimi draudikas prisiima pareigą atlyginti draudėjo padarytus nuostolius, tai yra neviršijant draudimo sumos trečiajam asmeniui tuo atveju, kai yra draudžiamasis įvykis. Nukentėjęs trečiasis asmuo turi teisę tiesiogiai reikalauti, kad draudikas, apdraudęs atsakingo už žalą asmens civilinę atsakomybę, išmokėtų draudimo išmoką, tačiau nenumato, kad trečiasis asmuo turi teisę reikalauti solidarios atsakomybės tiek iš draudiko, tiek iš atsakingo už žalą asmens. Kadangi AB „Utenos krosnys“ ir „If P&C Insurance AS“ draudimo sutartyje numatyta tik AB „Utenos krosnys“ kaip draudėjo teisė į draudimo išmoką, tai ieškovų reikalavimą neturtinės žalos atlyginimą priteisti iš abiejų atsakovų solidariai teismas laikė nepagrįstu.⁴⁵

Vis dėlto, giliau susipažinus su draudimo bendrovių siūlomais paketais nuo nelaimingų atsitikimų, palyginau Lietuvos draudimą su Ergo draudimu. Analizuodamas draudimo bendrovių paslaugų paketus dėl darbdavio civilinės atsakomybės draudimo draudžiant darbuotojus, norėtusi pateikti trumpą apibendrinimą į ką verta atkreipti dėmesį darbdaviui, jog būtų pasiektas konkretus bei aiškus tikslas nelaimės atveju. Paprastai skaitydamas draudimo bendrovių taisykles didžiausią dėmesį reikėtų skirti nedraudiminiams įvykiams, taigi pasirinkau keletą pavyzdžių verta juos palyginti išsamiau. Lietuvos draudimas yra viena didžiausių draudimo bendrovių mūsų šalyje, nagrinėjant šios bendrovės taisykles pateiksiu argumentuotą nuomonę, kodėl mano

---

⁴⁵Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. rugsėjo 22 d. *nutartis civilinėje byloje M. Š v. AB „Utenos krosnys“ ir „If P&C Insurance AS“*, Nr. 2A-1902-798/2015.

vertinimu reikėtų atidžiau įvertinti jų siūlomas paslaugas. Nagrinėjant jų nedraudiminių įvykių, šių taisyklių 6.1.16. punkte teigiama padarytas, tai yra sveikatos sužalojimas draudėjo darbuotojui sustojus pailsėti ar pavalgyti ne darbo metu pripažįstama nedraudiminiu įvykiu ir to pasekoje draudimo išmoka nebus mokama. Tokiu būdu darbdavys sudarydamas tokią sutartį pakliūtų į keblią padėtį, nes ši sąlyga reiškia jei dabar darbuotojas valgys per pietų pertrauką ne darbdavio patalpose ir įvyks nelaimingas atsitikimas teks darbdaviui pačiam atsakyti dėl atsitikusios nelaimės ir tokiu būdu draudimo išmoka nebus mokama, nors darbdavys ir buvo apdraudęs savo darbuotoją privačiu draudimu. Nors logiškai maštant darbdavio ir yra tikslas apsidrausti nuo tokių nelaimių, bet ši sąlyga panaikina draudimą ir tai yra atsakymas kodėl darbdaviui būtų vienareikšmiškai nenaudinga tokia draudimo sutartis. Aptarius Lietuvos draudimo atvejį būtų aktualu aptarti kokios subtilybės slypi kitose bendrovėse štai draudimo bendrovė Ergo taisyklių 4.1.20. punkte teigiama, jog žalą atsiradusi dėl didelio neatsargumo bus pripažįstama nedraudiminiu įvykiu ir draudimo išmoka nebus išmokama šiuo atveju. Kyla klausimas, tai kokiais būdais ir veiksmais darbdaviui reikia organizuoti darbą, jog darbuotojui neatsirastų žala dėl didelio neatsargumo, taigi ar įmanoma numatyti tokius dalykus kur bus didelis, o kur paprastas neatsargumas. Darbdavys mokėdamas draudimo įmokas draudikui ir draudžiasi nuo tokių situacijų, kurių jis negali numatyti. Jeigu mes palygintume *force majeure* situacija pvz., koks karas ar terorizmas, tai taip sakytume, jog tokia situacija yra neišvengiama tokiu atveju būtų pripažįstama teisėtai kaip nedraudiminiu įvykiu ir logiška, kad nebūtų mokama draudimo išmoka, nes tokių aplinkybių negalėjai kontroliuoti.

Byloje Nr. 2A-363/2013 atsakovas su draudiku sudarė draudimo nuo nelaimingų atsitikimų darbe sutartį, kuria buvo apdrausti darbuotojai. Iš draudimo sutarties matyti, kad buvo apdrausta 19 savo darbuotojų nuo mirties, neįgalumo, traumų atvejų. Draudimo sutartyje apdraustojo darbuotojo mirties atveju numatyta konkreti draudimo suma – 33 tūkst. Eur, nurodyta, kad sutartis sudaryta UAB „Patyrio samana“ naudai. Byloje yra kilęs ginčas dėl draudimo išmokos naudos gavėjo. Ieškovai prašė pripažinti negaliojančiu If P&C Insurance AS draudimo nuo nelaimingų atsitikimų draudimo liudijime esantį įrašą dėl atsakovo UAB „Patyrio samana“ paskyrimo naudos gavėju ir iš draudimo bendrovės ieškovei priteisti 7 tūkst. Eur, jos vaikams po 10 tūkst. Eur. Pirmosios instancijos teismas šių reikalavimų netenkino, nes sprendė, kad draudimo sutarties sąlyga dėl naudos gavėjo neprieštarauja imperatyviai įstatymo normai. Iš tikrųjų, nėra pagrindo konstatuoti, jog aptariama sąlyga, nustatanti naudos gavėju atsakovą, tiesiogiai prieštarauja kokiais nors imperatyviai konkrečius įstatymo nuostatai. Tačiau teisėjų kolegija sprendžia, kad tokia

draudimo sutarties sąlyga, kai naudos gavėju darbdavys pasiskyrė save, negali būti laikoma teisėta.⁴⁶

Byloje Nr. 3K-3-514/2010 atsiradus draudimo sutartyje nurodytiems atvejams mirtis, traumas ir nurodžius dėl jų naudos gavėju asmenį, kurio paties neteisėti veiksmai sukelia neigiamas pasekmes arba jis bet kuriuo atveju yra atsakingas už jas, ir sutikus su draudimo sutarties sąlygos, kad jis galėtų būti naudos gavėjas, teisėtumu, faktiškai tai reikštų ne ką kita, o tai, kad kuo daugiau nelaimingų atsitikimų įvyks, tuo didesnę naudą iš draudimo išmokų potencialiai gali gauti šis asmuo pvz., niekas nesikreips dėl žalos atlyginimo. Iš esmės tai yra konstatavęs ir kasacinis teismas, nurodęs, jog draudėjas, tai yra darbdavys drausdamas savo darbuotojus nuo nelaimingų atsitikimų, negali turėti teisėto turtinio intereso, nes tai prieštarautų šios rūšies draudimo sutarties esmei, draudimo tikslui ir gerai moralei – darbdavys, įvykus draudžiamajam įvykiui, nepagrįstai pasipelnytų dėl apdraustojo nelaimės.⁴⁷

Šioje byloje yra išsakome visiškai skirtinga pozicija dėl savęs paskyrimo naudos gavėju draudimo sutartyje. Ieškovė prašydama iš atsakovės priteisti 7240,50 Eur neturtinei žalai atlyginti, 2012,86 Eur sumą laidojimo išlaidų atlyginimui, skirtų kapavietės sutvarkymui, 2725,88 Eur sumą, kurią sudaro 2525,91 Eur neišmokėtos draudimo išmokos dalis už nelaimingo atsitikimo darbe metu žuvusįjį T. S. Atsakovės sudaryta Nelaimingų atsitikimų draudimo sutartis su AB „Lietuvos draudimas“ užtikrina tiek turtinių, tiek neturtinių praradimų atlyginimą nelaimingo atsitikimo atveju, o nagrinėjamu atveju atsakovė ieškovei yra sumokėjusi visą 28962 Eur dydžio draudimo išmoką, kuri taip pat atlygina ir ieškovės patirtą neturtinę žalą.⁴⁸ Ieškovė mano, kad draudimo sutartis buvo sudaryta trečiojo asmens naudai, todėl prašė išmokėti likusią sumą, kurios atsakovė jai nepervedė. Draudikas pervedė darbdaviui šią sumą 28962 Eur. Tuo tarpu darbdavys iš visos sumos pervedė ieškovui 26436,10 Eur. Darbdaviui kaip skirtumas liko 2525,91 Eur. Dėl likusios neišmokėtos draudimo sumos nurodė, kad atsakovė neturėjo pareigos drausti savo darbuotojus papildomu draudimu nuo nelaimingų atsitikimų, kai jau mokėjo privalomas socialinio draudimo įmokas, tačiau savo iniciatyva ir savo lėšomis juos apdraudė, atitinkamai naudos gavėja draudimo santykiuose nurodydama save. T. S. pasirašytinai davė sutikimą, kad naudos gavėju draudimo santykiuose būtų būtent atsakovė. Teismas konstatavo, kad ieškovė neįrodė, kokius

⁴⁶Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. gegužės 20 d. nutartis civilinėje byloje I. L., P. L v. UAB „Patyrio samana“, Nr. 2A-363/2013.

⁴⁷Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje V. M., G. M. v. UAB „Lomita“, Nr. 3K-3-514/2010.

⁴⁸Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2017 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje D. Z v. UAB „Klaipėdos energetika“, Nr. e2A-1206-513/2017.

konkrečius pažeidimus padarė atsakovė ir kuo konkrečiai pasireiškė atsakovės aplaidus, netinkamas elgesys neužtikrinant saugumo darbe reikalavimų.

Tuo atveju, kai yra sudaroma civilinės atsakomybės draudimo sutartis, darbdavio pagrindinis tikslas bei siekis išvengti papildomų nuostolių draudžiant savo darbuotojus nuo nelaimingų atsitikimų. Nelaimingų atsitikimų atveju sutarties tikslas yra visu pirma apsaugoti ne darbuotojo interesus ir jo sveikatą, bet darbdavio siekis išlaikyti įmonės stabilumą nuo nepageidaujamų papildomų nuostolių. Įvykus nelaimingam atsitikimui darbe nors ir buvo sudaryta draudimo sutartis draudikas gana dažnai atsisako mokėti draudimo išmoką, kyla klausimas kur slypi čia problema, kad šalys nesupranta kas yra paskiriamas naudos gavėju sutartyje jos teisinės reikšmės. Nelaimės atveju klausimas yra toks kuriai šaliai iš tiesų priklauso draudimo išmoka, draudėjas, tai yra darbdavys sakys, kadangi jis mokėjo draudimo įmokas dėl to patyrė tam tikrus nuostolius ir draudimo išmoka turėtų priklausyti draudėjui, tuo tarpu darbuotojas pateikdamas savo pozicija sakys, jog prarado pajamas, turėjo medicininių išlaidų, todėl pasak darbuotojo draudimo išmoka turėtų būti skiriama jam pačiam. Atsakydamas į šį klausimą, reikia vadovautis bene svarbiausiais protingumo, sąžiningumo principais kieno gi turtiniai interesai yra apdraudžiami ir ar gali būti tokia situacija, kad draudėjas gali nurodyti save naudos gavėju. Iš tiesų nagrinėjant, kad darbdavys patyrė nuostolių dėl sumokėtų įmokų už darbuotoją, tačiau atkreipkime dėmesį šis sutartis ir buvo sudaryta tuo tikslu nuo nepageidaujamų dar didesnių išlaidų nelaimės atveju, todėl teisę į draudimo išmoka turės darbuotojas ar jo artimieji giminaičiai.

2.4 Žalos atlyginimas esant darbdavio likvidavimo, reorganizavimo procedūrai

Dėl padarytos žalos darbuotojo sveikatai bei gyvybei egzistuoja teisinis reglamentavimas, kurio pagrindinis tikslas, atlyginti žalą esant likvidavimo, reorganizavimo procedūrai. Kita vertus, reikėtų pažymėti, jei darbdavys, įpareigotas atlyginti nukentėjusiam asmeniui padarytą žalą, reorganizuojamas, reikalavimai atlyginti žalą pereina jo teisių perėmėjui. Darbo kodekso 157 str. 1 d. įtvirtina taisyklė, jog reorganizavimo atveju, kai darbdavys pasibaigia, bet jo teisės bei pareigos pereina kitam juridiniam asmeniui nepaisant to turi atlyginti padarytą žalą nukentėjusiajam. Kai yra nustatytos reorganizavimo sąlygos pareiga atlyginti žalą darbdavio teisių perėmėjui pereina nuo to momento. Kita šio str. dalis numato, jog po valstybės ar savivaldybės įmonės, įstaigos ar organizacijos likvidavimo pareiga atlyginti žalą pereina valstybei ar savivaldybei, o jeigu darbdavio įmonė likviduojama neatlyginus nukentėjusiems

asmenims padarytos žalos dėl nelaimingo atsitikimo darbe ar susirgimų profesine liga, neatlygintos žalos atlyginimo sumos kaupiamos ir išieškomos Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nustatyta tvarka.⁴⁹ Garantinis fondas užtikrina finansines garantijas bei apsaugą darbuotojams, kai darbdavys tampa nemokus.

Darbuotojas turi teisę ginti savo reikalavimus, kai darbdavys yra nemokus, tai pabrėžiama ir Europos Socialinėje chartijoje 25 str., kurioje nustatyta, siekdamas užtikrinti, kad būtų veiksmingai įgyvendinta darbuotojų teisė į savo reikalavimų gynimą darbdavio bankroto atveju, Šalys įsipareigoja užtikrinti, kad darbuotojų reikalavimus, susijusius su darbo sutartimis arba darbo santykiais, užtikrintų garantinė institucija arba būtų numatyta kita veiksminga gynimo forma.⁵⁰ Atitinkamai darbuotojų teisė į savo reikalavimų gynimą darbdavio bankroto atveju nustato DK 157 str., bei tai pat Tarptautinės darbo organizacijos konvencija 173 nr. 9 str., įtvirtinta nuostata, jog darbuotojų reikalaujamą iš darbdavio užmokestį už darbą laiduoja garantinė institucija, jeigu darbdavys dėl nemokumo užmokesčio išmokėti negali.⁵¹

Būtina apsaugoti darbuotojus jų darbdaviui tapus nemokiam bei atitinkamai suteikti darbuotojams bent minimalų apsaugos lygį, tai yra siekiant garantuoti neįvykdytų reikalavimų sumokėjimą. Atsižvelgiant į šį tikslą valstybės narės turėtų įsteigti tokią instituciją, kuri galėtų garantuoti neįvykdytų reikalavimų sumokėjimą atitinkamiems darbuotojams. Keliose valstybėse narėse vykdančių įmonių nemokumo atveju bei sustiprinti darbuotojų teises atsižvelgiant į nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką, turi būti įtvirtintos tokios nuostatos nurodančios, kuri institucija yra atsakinga už neįvykdytų reikalavimų sumokėjimą šiems darbuotojams tokiais atvejais, ir numatančios bendradarbiavimo tarp valstybių narių kompetentingų administracinių institucijų tikslą, stengtis kuo greičiau ir operatyviau sumokėti neįvykdytus reikalavimus darbuotojams. Valstybės narės siekdamos Europos bendrijos nustatytų tikslų turi imtis visų įmanomų priemonių, būtinų užtikrinti, jog darbdaviui iki savo nemokumo pradžios nesumokėjus visų privalomų įmokų pagal įstatymų numatytas valstybines socialinės apsaugos sistemas draudimo įstaigoms, darbuotojas neprarastų teisės į šių draudimo įstaigų mokėtinas išmokas, jeigu darbuotojo įmokos buvo išskaičiuojamos iš jų darbo užmokesčio bei tokiu būdu apsaugoti darbuotojų turtinius interesus.⁵²

---

⁴⁹Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2016-09-19, Nr. 23709.

⁵⁰Europos socialinė chartija (pataisyta). *Valstybės žinios*, 2001-06-08, nr. 49-1704.

⁵¹Tarptautinės darbo organizacijos konvencija, dėl darbuotojų reikalavimų gynimo jų darbdaviui tapus nemokiu. *Valstybės žinios*, 1996-04-05, Nr. 31-768.

⁵²2008 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/94/EB dėl darbuotojų apsaugos jų darbdaviui tapus nemokiam.

Norint apsaugoti darbuotojo interesus darbdavio nemokumo atveju, valstybė turi laikytis Europos bendrijos nustatytų taisyklių, tam tikslui įgyvendinti buvo perkelta direktyva į mūsų nacionalinę teisę. Aptariant išsakytą mintį, turiu atskleisti Garantinio fondo sampratą bei paskirtį, taigi garantinis fondas yra apibrėžiamas kaip valstybės išteklių fondas, kuris yra skirtas užtikrinti bei garantuoti darbuotojams teises, kai jų darbdavys tampa nemokus. Remiantis LR Garantijų darbuotojams jų darbdaviui tapus nemokiam bei ilgalaikio darbo išmokų įstatymu, tai pat yra numatytos ir papildomos finansinės garantijos ilgalaikio darbo atveju – teisę į ilgalaikio darbo išmoką turi asmuo, kurio darbo santykiai pagal nutraukiamą darbo sutartį su Lietuvos Respublikos jurisdikcijoje esančiu darbdaviu atleidimo iš darbo dieną nepertraukiamai tęsėsi daugiau negu penkerius metus ir kuris yra atleistas iš darbo pagal darbo kodekso 57 str. nurodytu pagrindu, vienas iš pvz., darbuotojas nepasiekia sutartų darbo rezultatų pagal numatytą darbo planą. Nuo 2017 m. Garantinį fondą įmokas bei ilgalaikio darbo išmokų administruoja Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Reikia atkreipti dėmesį, jog šio fondo nuostatus tvirtina Vyriausybė. Svarbu paminėti kokia tvarka yra skiriamos garantinio fondo lėšos, tai pirmiausia darbdavio administratorius pateikia paraišką administratoriui pateikia per vieną mėnesį nuo teismo nutarties patvirtinti kreditorių reikalavimus įsiteisėjimo dienos ar kreditorių susirinkimo nutarimo patvirtinti kreditorių reikalavimus priėmimo dienos. Administratorius ne vėliau kaip per dvidešimt dienų nuo paraiškos gavimo dienos išnagrinėja paraišką ir bei priima atitinkamą sprendimą dėl Garantinio fondo lėšų skyrimo. Tuo tarpu darbdavio administratorius ne vėliau kaip per trisdešimt dienų nuo Garantinio fondo lėšų pervedimo į sutartyje nurodytą sąskaitą dienos perveda darbuotojams jiems skirtas išmokas.

Į Garantinį fondą už darbuotojus, kuriems taikomi LR socialinio draudimo teisės aktai, darbdaviai turi mokėti įmokas nuo pajamų, kurios apmokestinamos Valstybinio socialinio draudimo įmokomis, ne tik nuo darbo užmokesčio. Įmokas į šį fondą turi mokėti visi darbdaviai, išskyrus biudžetines įstaigas bei Lietuvos banką, taip pat politines partijas, profesines sąjungas, religines bendruomenes bei bendrijas, o įmokų dydis – 0,2 % nuo Sodros įmokų bazės.⁵³

Garantinio fondo lėšų naudojimas, tai yra ko nesumokėjo darbdavys darbuotojui atlygins Garantinio fondo institucija, žinoma ribotai, kadangi valstybė negali visko atlyginti, kitu atveju bankrutuotų pati valstybė. Nors ir pažvelgus iš įstatymo galima

---

⁵³Lietuvos Respublikos garantijų darbuotojams jų darbdaviui tapus nemokiam ir ilgalaikio darbo išmokų įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2016-09-19, nr. 23708.

teigti, jog darbuotojo turtiniai interesai bus pažeisti, bet vis dėlto reikia atkreipti dėmesį, jog bus suteikta ir mokama ilgalaikio nedarbo išmoka kaip papildoma finansinė garantija. Darbdavys turėtų nepamiršti tą ką atlygino valstybės institucija darbuotojui už jo nemokumą turės ateityje regresu tvarka grąžinti atgal į garantinį fondą. Garantinis fondo lėšos gali būti panaudojamos tik nustatytais atvejais: 1. piniginei kompensacijai už nepanaudotas kasmetines atostogas, neviršijančiai vienos minimaliosios mėnesinės algos; 2. apmokėti už prastovą, neviršijant vienos minimaliosios mėnesinės algos; 3. išeitinei išmokai, numatyta Lietuvos Respublikos darbo kodekso dėl darbo sutarties nutraukimo darbuotojo iniciatyva, tai yra dėl svarbių priežasčių, ar kai nėra darbuotojo kaltės, darbo sutarties nutraukimo darbdavio bankroto atveju, sprendimai bylose dėl neteisėto nušalinimo ar atleidimo iš darbo numatytam vidutiniam darbo užmokesčiui už priverstinės pravaikštos laiką ir kompensacijai, neviršijančiai dviejų minimaliųjų mėnesinių algų sumos.

Kai darbuotojas vykdydamas darbo pareigas, padarė žalą kitam įmonei darbuotojui, turi pareigą atlyginti neturtinę žalą, jei darbdavys likviduotas dėl bankroto: ieškovui atliekant gyvenamojo namo, statybos darbus, įvyko nelaimingas atsitikimas, kurio metu ieškovas nukrito nuo perdangos ir buvo sunkiai sužalotas, todėl neteko 80 proc. darbingumo. Vilniaus rajono apylinkės teismo 2011 m. sausio 21 d. nuosprendžiu dėl darbų saugos ir sveikatos apsaugos darbe reikalavimų pažeidimo atsakovė pripažinta kalta padariusi nusikaltimą, nustatytą BK 176 str. 1 dalyje. Šiuo nuosprendžiu ieškovui priteista iš UAB „Refosta“ 72 405 Eur neturtinei žalai atlyginti. Įmonei 2012 m. liepos 9 d. iškelta bankroto byla. Teismo 2011 m. sausio 21 d. nuosprendžio dalis dėl ieškovui priteistos neturtinės žalos atlyginimo neįvykdyta. Ieškovas nurodė, kad pasibaigus juridiniam asmeniui ieškovas nebeturi galimybės reikalauti iš jo atlyginti padarytą neturtinę žalą. Nuosprendžiu priteistas žalos atlyginimas iš įmonės išieškotas nebuvo, taigi pagrindinė civilinės atsakomybės funkcija liko neįgyvendinta. Teisėjų kolegija išaiškina, kad darbuotojas, padaręs žalą nusikalstamais veiksmais, kurie yra konstatuoti Baudžiamojo proceso kodekso nustatyta tvarka, ir iki žalos atlyginimo išnykus subjektui darbdaviui, privalančiam už jį atlyginti žalą, gali būti tiesioginės civilinės atsakomybės subjektas tiesioginis skolininkas pagal deliktinę prievolę. Vilniaus rajono apylinkės teismo 2011 m. sausio 21 d. nuosprendžiu ieškovui buvo priteista iš UAB „Refosta“ 72 405 Eur neturtinei žalai atlyginti, tačiau darbdavys bankrutavo, remiantis šiomis

aplinkybėmis, kasacinis teismas ieškovui viso labo priteisė tik 21721 Eur neturtinei žalai atlyginti, kaip matome skirtumas 50684 Eur.⁵⁴

Kai kreditorių susirinkimas sprendimas yra tapatus teismo sprendimui žalos atlyginimo atžvilgiu: bylos dalykas – atsakovo VSDFV Klaipėdos skyriaus sprendimas, kuriuo buvo netenkinti pareiškėjo UAB „Altarnaja“ bankroto administratoriaus UAB Verslo administravimo kompanijos prašymai perimti žalos atlyginimo dėl profesinio susirgimo mokėjamą tretiesiems suinteresuotiems asmenims V. K., S. V. ir K. P., teisėtumas ir pagrįstumas. Pažymėtina, kad Laikinojo įstatymo 181 str. 1 dalies 1 punkte nėra nurodoma tik apie teismo tvarka vykdomą bankroto procesą, o pagal Įmonių bankroto įstatymą ne teismo tvarka bankroto procedūros vykdomos vadovaujantis šiuo įstatymu, teismo kompetencijai skirtus klausimus svarsto ir sprendžia kreditorių susirinkimas (Įmonių bankroto įstatymo 13 str. 1 d.), o tai reiškia, kad kreditorių susirinkimo sprendimas įmonę pripažinti bankrutavusia yra tapatus teismo sprendimui (nutarčiai) pripažinti įmonę bankrutavusia ir likviduojama dėl bankroto. Laikinojo įstatymo 181 str. 1 dalies 1 punkte įtvirtinta, žalos atlyginimo mokėjimo prievolė pereina valstybei vienu iš šių atvejų: 1) įmonei iškelta bankroto byla; 2) įmonė likviduojama dėl bankroto; 3) įmonė neveikia ir jai netaikoma bankroto procedūra bei dėl lėšų ir turto stokos įmonėje pagal teismo antstolių kontoros dokumentus nėra galimybės išieškoti nukentėjusiems teismo priteistą žalos atlyginimą. Teismas sprendė, kad Garantinio fondo įstatymo 4 str. 1 dalies 5 punkto nuostata netaikytina, nes nagrinėjamu atveju prievolė atlyginti nukentėjusiems žalą dėl susirgimo profesine liga pereina valstybei. Pagrindinė esmė ar kreditorių susirinkimo sprendimas įmonę gali pripažinti bankrutavusią ar tai gali padaryti tik teismas, pagal galiojančius tuo metu įstatymus, tai turėjo teisę padaryti ir kreditorių susirinkimus, kadangi tai yra tapatu teismo sprendimui nutarčiai pripažinti įmonę bankrutavusia ir likviduojama dėl bankroto. Ir todėl pagal šią išvadą Socialinio draudimo fondas atsisako mokėti žalos atlyginimą tretiesiems asmenims šiuo atveju S. V., K. P. ir V. K., bet teismas konstatavo bei įpareigojo, jog būtų iš naujo nagrinėjami BUAB „Altarnaja“ bankroto administratoriaus prašymai dėl žalos atlyginimo dėl profesinio susirgimo mokėjimų perėmimo.⁵⁵

Reiktų atkreipti dėmesį, kokios teisinės priemonės naudojamas padarytai žalai darbuotojo sveikatai bei gyvybei atlyginti, kai darbdavys yra dingęs be žinios ar miręs, jei darbuotojas nuspręstų vis dėlto kreiptis į Garantinį fondą. Tai pirmiausiai darbuotojas,

⁵⁴Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje B. D. v. M. T, Nr. 3K-7-328-248/2015.

⁵⁵Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo Administracinių bylų skyrius. 2017 m. balandžio 10 d. nutartis administracinėje byloje BUAB „Altarnaja“ v. VSDFV Klaipėdos skyrius, Nr. A-1330-520/2017.

norėdamas nutraukti darbo sutartį su darbdaviu, kai yra padaryta žala sveikatai, kurio buvimo vieta nežinoma arba kuris yra miręs, turi pateikti Valstybinei darbo inspekcijai rašytinį prašymą dėl darbo sutarties pasibaigimo. Pažyma gali būti išduota per trumpesnę nei 10 darbo dienų terminą, jei jau buvo atliktas tyrimas ir konstatuota, jog darbdavio buvimo vietos nustatyti neįmanoma ir nuo to laiko nepraėjo daugiau kaip 3 mėnesiai ši pažyma konstatuoja apie darbo sutarties pasibaigimą. Prašymas dėl darbo sutarties pasibaigimo, kai darbdavys yra miręs, išnagrinėjamas per 5 darbo dienas nuo prašymo gavimo dienos. Darbo sutartis laikoma pasibaigusia nuo darbdavio mirties dienos.⁵⁶

Apibendrinant pasakytina, jog Garantinio fondo veikla Lietuvoje iš dalies yra efektyviai sureguliuota, todėl kad tai užtikrina minimalias garantijas, išmokas darbuotojui darbdavio nemokumo atveju, kaip to ir reikalauja garantinės institucijos paskirtis, be to kaip ir minėjau, jog negali būti užtikrinami visi darbuotojo reikalavimai, todėl kad valstybė nėra pajėgi atlyginti visos žalos. Teisės aktai yra visiškai suderinti su Europos Sąjungos direktyvomis nustatančiomis darbuotojų apsaugą darbdavio nemokumo atveju, žinoma reikia suprasti ir tai, jog negali būti išleistas joks nacionalinis teisės aktas, kuris galėtų prieštarauti direktyvai.

---

⁵⁶Dingęs darbdavys yra ne kliūtis nutraukti darbo santykius [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. spalio 4d.]. Prieiga per internetą: <http://www.vdi.lt/dingę-darbdaviai/info>

3. DARBDAVIO PADARYTOS DARBUOTOJUI NETURTINĖS ŽALOS DĖL SVEIKATOS SUTRIKDYMO BEI MIRTIES ATLYGINIMAS

3.1 Neturtinės žalos samprata

DK 151str., nustato, jog kiekviena darbo sutarties šalis privalo atlyginti savo darbo pareigų pažeidimu dėl jos kaltės kitai sutarties šaliai padarytą, tiek turtinę, tiek neturtinę žalą. Viena iš pagrindinių civilinės atsakomybės funkcijų yra kompensacinė, todėl šia funkcija siekiama kompensuoti nukentėjusiems asmenims jų fizinius bei dvasinius išgyvenimus, šie požymiai atitinka neturtinės žalos sampratą. Neturtinė žala yra dvasinė skriauda, kurią tik sąlygiškai galima įvertinti ir kompensuoti materialiai; padarytos moralinės žalos, kaip asmens patirtos dvasinės skriaudos, neretai apskritai niekas negali atstoti, nes asmens psichologinės, emocinės ir kitokios būsenos, buvusios iki tol, kol jis patyrė dvasinę skriaudą, neįmanoma sugražinti į tokią būseną. Piniginė kompensacija už moralinę žalą, kaip materialus tos moralinės žalos atitikmuo, taip pat turi būti skiriama vadovaujantis visiško žalos atlyginimo principu, kurio taikymui tokiais atvejais būdingi svarbūs ypatumai, nes tokia materialinė kompensacija savo turiniu iš esmės skiriasi nuo pačios moralinės žalos, kuri buvo padaryta ir už kurią yra kompensuojama, pagal savo prigimtį negali atstoti patirtos dvasinės skriaudos. Tokios materialios kompensacijos už neturtinę žalą paskirtis – sudaryti materialias prielaidas iš naujo sukurti tai, ko negalima sugražinti, kuo teisingiau atlyginti tai, ko asmeniui neretai apskritai niekas – jokie pinigai, joks materialus turtas – negali atstoti.⁵⁷

Neturtinė žala yra padaroma fizinio ar dvasinio pobūdžio pakenkimais, kurie sukelia kančias ir išgyvenimus, ji paprastai pasireiškia tam tikrais žmogaus dvasinio, vidinio pasaulio patyrimais, netekimais ar skausmais. Kiekvienas asmuo turi pareigą laikytis tokių elgesio taisyklių, jog savo veiksmais nepadarytų kitam asmeniui žalos, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnio 2 dalies nuostatas, į tai, kad būtinumas atlyginti žalą sukeltą tyčia ar neatsargiai yra konstitucinis principas. Pasak autorės Solveigos Cirtautienės, teisės doktrina pripažįsta, kad neturtinės žalos atlyginimu turi būti siekiama kompensuoti neturtinę žalą ir atlyginti už skriaudą. Šiam tikslui pasiekti įstatymas numato piniginę satisfakciją. Teismų praktikoje taip pat laikomasi šios pozicijos daugiausia dėmesio skiriant pagrindiniam kompensavimo ir atlyginimo tikslui. Taigi neturtinė žala įstatymo numatytais atvejais turi būti atlyginama tokio dydžio, kad

---

⁵⁷Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. spalio 20 d. *sprendimas administracinėje byloje B. S v. Pravieniškių pataisos namų kolonija, Nr. A-858-2233-11.*

kiek įmanoma teisingiau būtų atlyginta nukentėjusiajam.⁵⁸ CK 6.283 str. 1 d. įtvirtintu visiško žalos atlyginimo principu, kurio taikymas reiškia, kad nukentėjusįjį asmenį reikia gražinti į tokią padėtį, kai jis nebuvo sužalotas iki to momento, tačiau šiuo aspektu derėtų suprasti, jog neturtinės žalos atlyginimo srityje dėl padaryto sveikatos sužalojimo šis egzistuojantis principas neturėtų būti suabsoliutinamas visa apimtimi, todėl kad neturtinės žalos tiksliai įvertinti pinigais neįmanoma.⁵⁹

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo yra išsakęs savo pozicija, jog bendrojoje normoje – CK 6.250 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta įstatyminė asmens teisė į neturtinės žalos atlyginimą visais sveikatos sužalojimo atvejais, tuo tarpu CK 6.283 straipsnio 1 dalis yra specialioji norma, nustatanti žalos asmeniui, atsirandančios dėl sveikatos sužalojimo, turinį, prievolė atlyginti nukentėjusiajam sveikatos sužalojimu padarytą žalą reiškia atsakingo už ją asmens pareigą atlyginti visus sužalotojo patirtus nuostolius ir neturtinę žalą, kuri yra žalos asmeniui dalis, atsirandanti kaip sveikatos sužalojimo pasekmė.⁶⁰ Vadovaujantis bendrąja CK 6.283 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta norma, reglamentuojančia deliktinę atsakomybę sveikatos sužalojimo atveju, pareiga atlyginti visus nukentėjusio asmens patirtus nuostolius ir neturtinę žalą tokiu atveju tenka už žalą atsakingam asmeniui. Šio straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad šis straipsnis taikomas tik tais atvejais, kai nukentėjęs asmuo nėra apdraustas nuo nelaimingų atsitikimų darbe socialiniu draudimu įstatymų nustatyta tvarka. Šią įstatymo normą aiškinant siaurąja prasme galima daryti prielaidą, kad jeigu nukentėjusysis buvo apdraustas nuo nelaimingų atsitikimų darbe, tai CK 6.263 straipsnio 2 dalyje ir 6.283 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas visiškas žalos atlyginimas šiuo atveju pilna apimtimi nėra netaikomas darbdaviui.

Ieškovas su ieškiniu kreipėsi į teismą, prašydamas priteisti iš atsakovės 30000 Eur neturtinės žalos atlyginimo. Teigia, kad nuo 2006-05-25 dirbo pas atsakovę statybinių mašinų operatoriumi mokiniu, 2007-05-18 nelaimingo atsitikimo darbe metu patyrė traumas, dėl kurių neteko 20 procentų darbingumo. LAT yra išaiškinęs teismams Darbo kodekso 155 str., CK 6.283 str. taikymo ribas bei Darbo kodekso 155 str. numatytą darbdavio pareigą atlyginti žalą, padarytą dėl darbuotojo suluošinimo ar kitokio jo sveikatos sužalojimo. Nepaisant to, jog darbuotojas buvo apsaugęs nuo alkoholio darbe, asmuo nesugebėjo savęs kontroliuoti, neadekvačiai suvokė susidariusią situaciją, todėl šiuo atveju nepašalinta aplinkybė, kad ir dėl šio nedidelio alkoholio procento kraujyje

---

⁵⁸CIRTAUTIENĖ, Solveiga. *Neturtinės žalos atlyginimas kaip neturtinių vertybių gynimo būdas*. Jurisprudencija, 2005. 71(63).

⁵⁹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2003 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje N. Ž. v. SP UAB „Vilniaus troleibusai“, Nr. 3K-3-371/2003.

⁶⁰Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. spalio 13 d. nutartis civilinėje byloje R. P. v. UAB „PZU Lietuva“, Nr. 2A-490/2008.

buvo susilpnėjęs jo savisaugos reikalavimų laikymasis ir vis dėlto apeliacinės instancijos teismas priteisė 12000 Eur neturtinei žalai atlyginti, nors Klaipėdos miesto apylinkės teismas 2009 m. kovo 12 d. sprendimu ieškovui buvo priteisęs 24000 Eur neturtinės žalos atlyginimo.⁶¹

Dėl neturtinės žalos atlyginimo, kai asmuo yra apdraustas Nelaimingų atsitikimų darbe socialinio draudimo įstatymu: ieškovas dirbo AB tinkuotoju-dažytoju, nelaimingo atsitikimo darbe metu buvo sužalotas ir neteko 50 proc. darbingumo. Teismo prašė iš darbdavio priteisti jam neturtinės žalos atlyginimą. Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas nenumato neturtinės žalos atlyginimo apdraustajam, todėl draudikas ieškovui atsiradusios dėl jo sužalojimo neturtinės žalos pagal minėtą įstatymą neatlygino, o tik kompensavo nukentėjusiojo patirtus turtinius praradimus. Ieškovas neturi teisės reikalauti iš darbdavio turtinės žalos atlyginimo, kadangi darbdavys, sudaręs draudimo sutartį su draudiku pagal Lietuvos Respublikos Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymą už darbuotoją mokėjo socialinio draudimo įmokas darbuotojo naudai, todėl turtinę žalą privalo atlyginti draudikas, be to, draudiko atsakomybė yra ribota, nes kompensuojama uždarbio dalis, kuri prarasta dėl netekto darbingumo, ir ji nepadengia visos ieškovui padarytos žalos. Draudikas neprivalo apdraustam asmeniui atlyginti neturtinę žalą. Nurodė, kad CK 6.283 straipsnio 1 dalyje numatyta už žalą atsakingo asmens pareiga atlyginti nukentėjusiam asmeniui patirtus nuostolius ir neturtinę žalą turi būti taikoma tais atvejais, kai nėra specialių normų, reglamentuojančių žalą, padarytos sveikatos sužalojimu, atlyginimą. Ieškovą apdraudus nelaimingų atsitikimų darbe socialiniu draudimu, atsakovas yra atleistas nuo pareigos ieškovui mokėti žalos atlyginimą, tačiau, kolegijos nuomone, nėra atleistas nuo neturtinės žalos atlyginimo, todėl privalo atlyginti neturtinę žalą.⁶² Apibendrinus galima teigti, jog neturtinės žalos atlyginimu turi būti siekiama atlyginti neturtinę žalą už patirtą fizinį skausmą bei dvasinius išgyvenimus. Šiam tikslui pasiekti įstatymas numato piniginę satisfakciją.

---

⁶¹Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje A. J v. UAB „Perdanga“, Nr. 2A-842-524/2009.

⁶²Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2004 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje A. S v. AB „Panevėžio statybos trestas“, Nr. 3K-3-358.

3.2 Neturtinės žalos dydžio nustatymas

Nustatant kompensacijos už fizinį bei psichinį skausmą dydį svarbu turėti omenyje, kad bylose dėl neturtinės žalos atlyginimo yra iš esmės neįmanomas visiško nuostolių atlyginimo principo, įtvirtinto Civilinio kodekso 6.251 str. ir 6.263 str. 2 d., realizavimas.⁶³ Paprastai teismas nustatinėdamas neturtinės žalos dydį mano vertinimu, turėtų atsižvelgti į darbo kodekso 152 straipsnio nustatytus požymius, tai yra: 1) žalą patyrusios darbo sutarties šalies kaltės laipsnį ir jos veiksmus, siekiant išvengti žalos atsiradimo; 2) žalą padariusios darbo sutarties šalies kaltės laipsnį ir jos veiksmus, siekiant išvengti žalos atsiradimo; 3) faktą, kiek patirtai žalai atsirasti turėjo įtakos darbdavio veiklos pobūdis, ir jam tenkanti komercinė ir gamybinė rizika;⁶⁴ 4) darbo ginčą dėl teisės nagrinėjantis organas gali sumažinti atlygintinos neturtinės žalos dydį, atsižvelgdamas į žalą padariusios darbo sutarties šalies finansines ir ekonomines galimybes.

Neturtinės žalos atlyginimo pagrindas CK 6.250 str. 2d., 6.283 str. 1d. Darbo kodekso 151 str. įtvirtinta, jog darbo sutarties šalys privalo atlyginti viena kitai padarytą neturtinę žalą. Šis dydis yra nustatomas vadovaujantis CK 6.250 str. 2 d. įtvirtintais bendraisiais neturtinės žalos dydžio nustatymo kriterijais. Šio str. 2 d. įtvirtintos bendrosios taisyklės, jų taikymas priklauso nuo to, kokiai įstatymu ginamai vertybei yra padaryta žala. Turi atsižvelgti į jos pasekmes, žalą padariusio asmens kaltę, jo turtinę padėtį, padarytos turtinės žalos dydį ir kitas turinčias reikšmės bylos aplinkybes. Reiktų pažymėti, jog neturtinės žalos atlyginimo dydžio nustatymas pakenkimo sveikatai bylose pasižymi tuo, kad teismas, atsižvelgdamas į bendruosius CK 6.250 str. 2 dalyje įtvirtintus kriterijus, turi taip pat atsižvelgti ir į šiuos specifinius kriterijus: pakenkimo sveikatai laipsnį bei pobūdį, sveikatos sutrikdymo trukmę; netekto darbingumo laipsnį, atsiradusius sveikatos sutrikdymo turinius bei neturtinius padarinius. Dažnu atveju teismų praktika atsižvelgia į žalą padariusio asmens sunkią turtinę padėtį kaip pagrindą mažinti nustatytos neturtinės žalos dydį. Paprastai sveikatos sužalojimo atveju galioja bendra taisyklė, jog neturtinė žala turi būti atlyginama tik tam asmeniui, kuris tiesiogiai nukentėjo bei patyrė neturtinę žalą.

Pagal CK 6.250 straipsnį ir 6.263 straipsnio 2 dalį pareiga atlyginti neturtinę žalą atsiranda tik įstatymų nustatytais atvejais. Nagrinėjamoje byloje neturtinė žala padaryta

---

⁶³VOLODKO, Renata. *Teoriniai ir praktiniai neturtinės žalos instituto taikymo aspektai Lietuvos civilinėje teisėje*. Daktaro disertacija. Vilnius, 2009.

⁶⁴Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2016-09-19, nr. 23709.

nusikaltimu, todėl CK 6.250 straipsnio 2 dalies pagrindu atsakovui V. Č., padariusiam nusikaltimą, atsiranda pareiga atlyginti neturtinę žalą. Bylą nagrinėję teismai pagrįstai laikė, kad ši pareiga pagal CK 6.250 straipsnio 2 dalį atsiranda žalą padariusiam asmeniui, tai yra atsakovui V. Č. Priteisdamas neturtinę žalą iš atsakovo Z. Č., teismas atsižvelgė į visas svarbias aplinkybes ir kriterijus, reikšmingus įvertinant neturtinės žalos dydį, taip pat į atsakovo turtinę padėtį, jo kaltės pobūdį, laipsnį ir dydį, žuvusiojo veiksmus ir elgesį, kurie nors minimaliai, bet turėjo įtakos šios žalos atsiradimui, ir tinkamai įvertino neturtinės žalos dydį.⁶⁵

Nustatant neturtinės žalos dydį, turi būti atsižvelgiama į žalą padariusio asmens kaltę. Betonuotojams nuėmus apsauginę balkono aptvarą, nukentėjusysis negalėjo žinoti ar numatyti, kad medinė atrama nėra tinkamai įtvirtinta ir kad į ją negalima remtis ir dėl to nukrito ant žemės. Žala ieškovo sveikatai padaryta jam vykdant darbinės pareigas. Darbdavio pareigą garantuoti darbuotojų saugą ir sveikatą, šios pareigos įgyvendinimo kontrolę bei atsakomybę už jos pažeidimą. Sprendžiamas neturtinės žalos atlyginimo dydžio klausimas, kai žala padaryta darbuotojo sveikatai teismas turi atsižvelgti į žalos sukeltas pasekmes, žalą padariusio asmens kaltę, jo turtinę padėtį, padarytos turtinės žalos dydį. Esminis neturtinis žalos atlyginimo kriterijus, sužalojus sveikatą, yra sužalojimo pasekmės ir jų įtaka tolesniam nukentėjusiojo gyvenimui. Medikai nukentėjusiojo nelaimingo atsitikimo darbe metu patirtą traumą įvertino kaip pavojingą gyvybei sunkų kūno sužalojimą. Nustatant neturtinės žalos dydį, turi būti atsižvelgiama į žalą padariusio asmens kaltę. Taip pat svarbu nustatyti priežastinį ryšį tarp darbdavio veiksmų ir jo pareigos užtikrinti sveikas ir saugias darbo sąlygas įvykdymo. Darbdavys, organizuodamas darbus, turi maksimaliai stengtis ir visiškai laikytis saugos užtikrinimo reikalavimų. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai vertino reikšmingus faktus dėl nukentėjusiojo veiksmų, padėjusių žalai atsirasti, bei, nustatydamas neturtinės žalos dydį, nepagrįstai taikė CK 6.282 str.1 d. nustatytą kriterijų nukentėjusiojo didelį neatsargumą.⁶⁶

Sprendžiant dėl atlygintino žalos dydžio, nukentėjusio asmens didelis neatsargumas, rizikos prisiėmimas yra reikšmingos aplinkybės šių straipsnių prasme CK 6.253 str. 5 dalis, DK 152 str. Teismas nepasisakė, ar konstatuotas žuvusiojo neblaivumas dirbant statybos darbus gali būti vertinamas kaip tokia žalos atlyginimo dydžiui reikšminga aplinkybė: Nukrito iš 4,5 m. aukščio, sunkiai susižalojo ir 2003 m. lapkričio 29 d. mirė, kraujyje buvo rasta 2,49 promilės etilo alkoholio. Panevėžio miesto apylinkės

---

⁶⁵Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2005 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje M. J. v. Z. Č., Nr. 3k-7-159/2005.

⁶⁶Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje A. Ž. v. UAB „Ranga IV“, Nr. 3K-3-450/2006.

teismo nutarimu administracinėje byloje atsakovo direktorei V. B. už ATPK 413 straipsnio 1 dalyje numatyto pažeidimo nelegalus darbas padarymą buvo paskirta bauda. Nagrinėjamoje byloje sprendžiamas šalių ginčas dėl atsakovo - juridinio asmens - prievolės atlyginti turtinę ir neturtinę žalą ieškovams - jo patalpose dirbusio ir žuvusio asmens, su kuriuo nebuvo sudaryta darbo sutartis, šeimos nariams. Teismas nepagrįstai konstatavo, kad atsakovas nekelia žalos atlyginimo dydžio klausimo, nes būtent atsakovo nurodytas DK 247 straipsnis reglamentuoja žalos atlyginimo mažinimą arba visišką reikalavimo atlyginti žalą atmetimą, atsižvelgiant į žuvusio asmens didelį neatsargumą. Byla naikintina ir perduotina pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo.⁶⁷

Nustatant neturtinės žalos dydį, nesivadovavo teisingumo, sąžiningumo bei protingumo kriterijais. Ieškovė nurodė, kad 2001 m. spalio 27 d. Vilniuje, jai einant šaligatviu, įvyko nelaimingas atsitikimas – ant galvos nukrito ir sunkiai sužalojo septintojo maršruto troleibuso TR – 14 srovės imtuvas. Nelaimingo atsitikimo metu patirtą traumą medikai įvertino kaip pavojingą gyvybei sunkų kūno sužalojimą. Ieškovė, prašydama priteisti 86000 Eur neturtinės žalos atlyginimą, nurodė, kad dėl minėto eismo įvykio patyrė didžiulę neturtinę žalą, kadangi buvo subjaurotas veidas, sutriko klausa, uoslė, regėjimas, orientacija, neteko darbo. Apeliacinės instancijos teismas laikė, kad pirmosios instancijos teismas nustatė per didelę neturtinę žalą, priteistą iš atsakovo SP UAB “Vilniaus troleibusai”. Nurodė, kad pirmosios instancijos teismas, nustatydamas ieškovei padarytos neturtinės žalos 86000 Eur dydį, iš esmės atsižvelgė į ieškovei padarytos žalos pasekmes, tačiau neatsižvelgė ir netinkamai įvertino kitas aplinkybes, turinčias reikšmės nustatant neturtinės žalos dydį, nesivadovavo teisingumo, sąžiningumo bei protingumo kriterijais, neatsižvelgė, kad atsakovas SP UAB “Vilniaus troleibusai” nėra turtinga bendrovė.⁶⁸ Pirmosios instancijos teismas buvo priteisęs neturtinės žalos 86000 Eur dydį, tuo tarpu Apeliacinės instancijos teismas sumažino neturtinės žalos dydį net iki 33000 Eur.

Atkreiptinas dėmesys, kai teismai priteisia žalą, tiek turtinę, tiek neturtinę turi protingai pasverti kokį žalos dydį nustatys kiekvienu konkrečiu atveju, todėl kartais per didelis žalos priteisimas gali tekti tokia našta atsakyti pačiai valstybei, jei skolininkas slėps turtą, nelegaliai dirbs, tai tokiu atveju ir neišieškosi priteistos sumos. Visiškai pritariu Aurelijui Gutauskui, kad neturtinė žala lieka tik popieriuje nagrinėjant dideles

---

⁶⁷Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje K. P. v. UAB „Tortela“, Nr. 3K-3-131/2008.

⁶⁸Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2003 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje N. Ž. v. SP UAB “Vilniaus troleibusai”, Nr. 3K-3-371/2003.

sumas, nors ir galbūt teismai patenkina nukentėjusiųjų lūkesčius priteisiant neturtinę žalą, tai kyla klausimas kokia prasmė priteisti tokią žalą kurios nieks neatlygins.

3.3 Pretenduojančių subjektų teisė į neturtinės žalos atlyginimą dėl padarytos žalos darbuotojo sveikatai bei gyvybei

Nagrinėjant dabar CK 6.284 str., kuomet nustatyta atsakomybė už dėl gyvybės atėmimo atsiradusią žalą fizinio asmens mirties atveju teisę į žalos atlyginimą turi asmenys, kurie buvo mirusiojo išlaikomi šie asmenys taip pat turi teisę į neturtinės žalos atlyginimą.⁶⁹

Atkreiptinas dėmesys, kad trečiųjų asmenų teisę reikalauti neturtinės žalos atlyginimo galima pateisinti remiantis CK 6.283 str., kuomet sužalojus sveikatą ar atėmus gyvybę sukelti dvasiniai išgyvenimai išsivysto į psichinę ligą ar kitaip pakenkia sveikatai ir tokius asmens neigiamus išgyvenimus galima laikyti sveikatos sužalojimu pagal CK 6.283 str. Vertinant, ar tretieji asmenys turi teisę į neturtinės žalos atlyginimą, turi būti įvertinti ne tik neigiamus dvasinius išgyvenimus patyrusių trečiųjų asmenų interesai, bet tai pat ir žalą padariusio asmens atsakomybės apimtį lemiantys veiksniai. Pasak autorės Solveigos Cirtautienės Didžiojoje Britanijoje neturtinės žalos atlyginimas tretiesiems asmenims dėl patirtų neigiamų išgyvenimų sužalojus artimuosius, kaip netiesiogiai nukentėjusiems asmenims iš esmės įmanomas tik nustatčius specialų deliktą – nervinį šoką. Neturtinės žalos kompensavimas nukentėjusiojo artimiesiems dėl jų patirtų neigiamų išgyvenimų įmanomas tik vadovaujantis CK 6.250 str. 2 d. kurioje įtvirtinta nuostata, jog neturtinė žala atlyginama visais atvejais, kai ji padaryta dėl nusikaltimo asmens sveikatai ar dėl asmens gyvybės atėmimo, pasak autorės Solveigos Cirtautienės išplėsti neturtinės žalos, atlygintinos tretiesiems asmenims už jų patirtus dvasinius išgyvenimus dėl nukentėjusiojo sveikatos sužalojimo, taikymą kitais atvejais pvz., atsakomybės be kaltės atveju vien remiantis teisingumo, sąžiningumo, protingumo kriterijais negalima. Todėl, kad tai gali virsti nepakeliama našta mūsų valstybei dėl nepagrįstų ieškinių gausa teismuose.⁷⁰

Ieškovai nurodė, kad 2003 m. darbe buvo mirtinai sužalotas atsakovo įmonėje dirbęs jų sūnus, kuris nebuvo atsakovo laiku ir tinkamai instrukuotas dėl darbo pareigų atlikimo. Pagal atsakovo įmonės generalinio direktoriaus patvirtintus „Darbų saugos organizavimo bendrovėje nuostatus“ nukentėjusysis nebuvo instrukuojamas darbo

⁶⁹Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262.

⁷⁰CIRTAUTIENĖ, Solveiga. *Trečiųjų asmenų teisės į neturtinės žalos atlyginimą sutrikdžius nukentėjusiojo sveikatą arba atėmus gyvybę*. Jurisprudencija, 2007. 2(92).

vietoje kas šešis mėnesius. Kadangi įvykus nelaimingam atsitikimui darbe darbdavio kaltė yra preziumuojama, o šie atsakovo neteisėti veiksmai yra susiję tiesioginiu priežastiniu ryšiu su atsiradusiomis neigiamomis pasekmėmis, jis yra atsakingas už ieškovams padarytą neturtinę žalą. LAT konstatavo, kad, nustatant neturtinę žalą, kiekvienu atveju turi būti atsižvelgta į žalą padariusio asmens kaltę, įvertintas priežastinis ryšys tarp darbdavio veikslių neveikimo, jo pareigos užtikrinti saugias ir sveikatai nekenksmingas darbo sąlygas vykdymo bei kilusių neigiamų pasekmių. Nagrinėjamu atveju atsakovas tinkamai neįvykdė pareigos kontroliuoti, kaip darbuotojai laikosi saugos darbe reikalavimų ir nesudarė saugių darbo sąlygų: tik po nelaimingo atsitikimo atsakovas ant visų bunkerio angų įrengė grotas. Priteisti ieškovams D. G. ir V. G. iš atsakovo AB po 20000 Eur neturtinės žalos atlyginimo.⁷¹

Dirbusi ligoninėje su nesaugiu rentgeno aparatu, susirgo spinduline liga, dėl kurios mirė. Teisėjų kolegija sutiko su pirmosios instancijos teismo argumentu, kad artimo žmogaus mirtis sukelia didelius dvasinius ir psichologinius išgyvenimus. Tačiau, kaip nustatyta bylos duomenimis, ieškovo sutuoktinė dėl profesinio susirgimo mirė būdama 81 metų, t. y. garbaus amžiaus. Klaipėdos apygardos teismas 2009 m. spalio 20 d. sprendimu ieškinį tenkino iš dalies, priteisė ieškovui iš atsakovo 33000 Eur neturtinės žalos atlyginimą. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal ieškovo ir atsakovo apeliacinius skundus, 2010 m. balandžio 6 d. nutartimi Klaipėdos apygardos teismo 2009 m. spalio 20 d. sprendimą pakeitė ir iš atsakovo priteistą neturtinės žalos atlyginimą sumažino iki 9000 Eur.⁷²

Kai tretieji asmenys turi teisę į neturtinės žalos atlyginimą šias atvejais, kai fizinis asmuo suluošintas ar kitaip sužalota jo sveikata, bei taip pat fizinio asmens mirties atveju. Svarbu paminėti, kad ne bet kokie asmenys turės šias teises, bet tik tokie kurios sieja glaudūs tarpusavio ryšiai. Nagrinėjant teismų praktikos pateiktus iš bylų pavyzdžius matosi, jog buvo priteisti skirtingi žalos dydžiai, nors žmogaus padariniai yra tie patys konstatuota mirtis. Norint neužkrauti mūsų valstybei ant pečių tokios naštos kaip skirtingi priteisti žalos dydžiai, mano giliu įsitikinimu turi būti nustatyti konkretūs žalos dydžiai, kurie be jokios abejonės turėtų būti vienodai taikomi tokio pobūdžio bylose. Sudėtingesnė situacija, kai yra sveikatos sužalojimas kokius kriterijus reiktų taikyti tokiu atveju pavyzdys kur ieškovė, prašydama priteisti 86000 Eur neturtinės žalos atlyginimą, nurodė, kad dėl minėto eismo įvykio patyrė didžiulę neturtinę žalą, kadangi buvo subjaurotas

---

⁷¹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje D. G., V. G v. E. K., V. T, Nr. 3K-3-556/2008.

⁷²Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje J. M. v. VSDFFV Klaipėdos skyrius, Nr. 3K-3-490/2010.

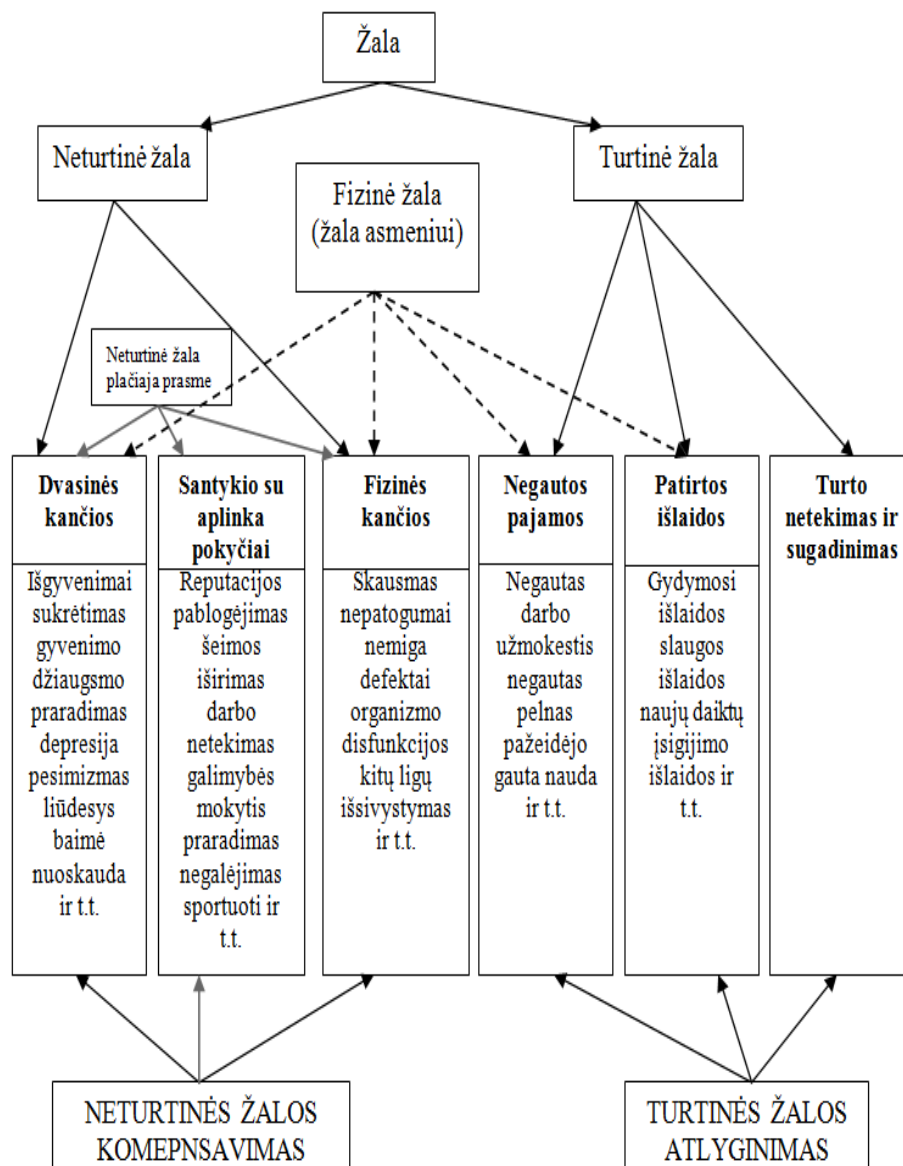
veidas. Pirmosios instancijos teismas buvo priteisęs neturtinės žalos 86000 Eur dydį, tuo tarpu Apeliacinės instancijos teismas sumažino neturtinės žalos dydį net iki 33000 Eur.

Jei apdraustasis asmuo nelaimės metu miršta, tai artimieji giminaičiai pretenduojantys teisę į draudimo išmoka turi pateikti prašymą dėl jos skyrimo, priklausomai nuo to ar tai bus vienkartinė ar periodinė išmoka skiriasi ir jų pateikimo terminai pirmuoju atveju prašymas pateikiamas ne vėliau kaip per 3 mėnesius nuo nelaimingo atsitikimo darbe, tuo tarpu antruoju atveju skiriama, kai kreipiamasi per 3 metus nuo teisės į šią išmoką atsiradimo dienos. Vienkartinė draudimo išmoka apdraustajam asmeniui mirus - mirusiojo šeimai išmokama vienkartinė draudimo išmoka, lygi 60 šalies vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių. Ši išmoka lygiomis dalimis išmokama kiekvienam mirusiojo šeimos nariui, jei yra periodinė draudimo išmoka apdraustajam asmeniui mirus tokią teisę turi nedarbingi asmenys, kurie buvo mirusiojo išlaikomi.

Visais atvejais reikia būtinai vertinti ir nukentėjusiųjų asmenų turtinę padėtį siekiant išlaikyti pusiausvyrą, tai pat be jokios abejonės teisę į neturtinės žalos atlyginimą galėtų turėti tretieji asmenys tik ypatingais atvejais, tai yra jog būtų pateikti kažkokie įrodymai, jog artimuosius siejo itin glaudūs tarpusavio ryšiai kaip pvz., siekiant išvengti tokių situacijų artimieji gyvena užsienyje kokius penkis metus ir nėra artimų tarpusavio ryšių, bet įvykus nelaimei reiškia ieškinį dėl žalos atlyginimo tokias aplinkybes būtina įvertinti. Kad turi būti glaudūs tarpusavio ryšiai šią nuostata taip pat konstatavo LAT, tai yra atsižvelgiant į Europos Tarybos Ministrų Komiteto 1975 m. gegužės 15 d. rezoliucija – neturtinės žalos reikalaujančio asmens santykių pobūdį, kad santykiai turi būti tikrai draugiški iki mirties, teisę į neturtinės žalos atlyginimą turi ir pilnamečiai vaikai, nepaisant darbingumo, jeigu santykiai su žuvusiuoju buvo gana artimi ir glaudūs.⁷³

---

⁷³Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. spalio 13 d. nutartis civilinėje byloje R. P. v. UAB „PZU Lietuva“, Nr. 2A-490/2008.

Neturtinės žalos sąvokos struktūra
Šaltinis: ŠIMKEVIČIENĖ, Eglė. 2010.⁷⁴

⁷⁴ŠIMKEVIČIENĖ, Eglė. *Žmogaus teisė į neturtinės žalos atlyginimą: teorija ir praktika*. Lydraštis, 2010.

IŠVADOS

1. Kiekviena darbo sutarties šalis privalo atlyginti savo darbo pareigų pažeidimu dėl jos kaltės kitai sutarties šaliai padarytą tiek turtinę, tiek neturtinę žalą. Darbdavio turtinė atsakomybė kyla, kuomet yra padarytas tam tikras darbo pareigų pažeidimas, kuris gali pasireikšti ne tik aktyviais, bet ir pasyviais veiksmais, tai yra neveikimu, atitinkamai padaroma žala darbuotojo sveikatai ar gyvybei. Darbdaviui turtinė atsakomybė pasireiškia už padarytą žalą darbuotojo sveikatai ar gyvybei, kuomet yra nustatyta šių sąlygų visuma: 1) žala; 2) darbo pareigų pažeidimas; 3) egzistuoja priežastinis ryšys tarp darbo pareigų pažeidimo ir žalos atsiradimo; 4) darbo sutarties šalis sieja darbo santykiai ir todėl darbdaviui kyla prievolė atlyginti padarytą žalą.

2. Žalos padarytos darbuotojo sveikatai, gyvybei atlyginimo sistema Lietuvoje yra veiksmingai sureguliuota, todėl kad nereikalaujama per didelės įrodinėjimo naštos, kadangi darbdaviui yra taikoma kaltės prezumpcija. Galime teigti, kad žalos atlyginimo sistemos pagrindiniai privalumai dėl padarytos žalos darbuotojo sveikatai, gyvybei yra šie: 1) esant draudiminių įvykiui-darbuotojui taikytina dviguba apsauga, atlygina padarytą žalą tiek valstybinis socialinis draudimo fondas, tiek darbdavys tik pagrindinė esmė, jog darbdavys atlygina visą likusį skirtumą įskaitant ir neturtinę žalą, kadangi jo atsakomybė yra deliktinė; kitas atvejis, kuomet egzistuoja draudiko ir draudėjo sudarytas civilinės atsakomybės draudimas dažniausiai atlygina visą padarytą žalą draudimo sutarties išmokų ribose; 2) kuomet ikiteisminio tyrimo institucija arba teismas nustato nedraudiminį įvykį, tai padaryta žala gali būti vis tiek atlyginta darbuotojui ar tretiesiems asmenims, net ir esant mišriai kaltei.

3. Neturtinės žalos atlyginimo principu dėl padarytos žalos darbuotojo sveikatai bei gyvybei yra siekiama dvejopų tikslų: 1) grąžinti darbuotoją į tokią padėtį kol jis nebuvo sužalotas iki to momento; 2) siekis atlyginti jam padarytą fizinį skausmą. Neturtinė žala kaip dvasinė skriauda tik sąlygiškai galima įvertinti ir kompensuoti materialiai, todėl darbuotojo patirtos dvasinės skriaudos, neretai apskritai niekas negali atstoti. Kadangi neturtinės žalos neįmanoma apskaičiuoti, egzistuojantis visiškas žalos atlyginimo principas, negali būti taikomas visa apimtimi. Paprastai teismas nustatinėdamas neturtinės žalos dydį mano vertinimu, turėtų atsižvelgti į darbo kodekso 152 straipsnio nustatytus požymius. Būtinumas atlyginti darbuotojui padarytą žalą yra konstitucinis principas, įstatymais turi būti sudarytos visos reikiamos teisinės prielaidos padarytą žalą atlyginti teisingai.

4. Pretenduojančių subjektų teisė į neturtinės žalos atlyginimą dėl padarytos žalos darbuotojo sveikatai bei gyvybei, reikėtų atsižvelgti ir į šiuos kriterijus: 1) kokia yra nukentėjusiųjų asmenų turtinė padėtis; 2) rašytiniai įrodymai, jog artimuosius siejo itin glaudūs tarpusavio ryšiai. Neturtinės žalos atlyginimas tretiesiems asmenims dėl padarytos žalos darbuotojo sveikatai ar gyvybei tik padidina ieškinių srautą teismuose, kurie kartais gali būti visiškai nepagrįsti ar nesąžiningi. Be to, reikia atminti, jog per didelis žalos priteisimas yra pavojus valstybei, jei nebus įgyvendinamas teismo sprendimas, tokiu atveju prievolė atlyginti išlieka valstybei.

5. Apibendrinant norėčiau pažymėti, jog teismų praktikoje laikomasi tokios tendencijos, kai darbuotojas yra neblaivus darbe, atsakingu laikomas darbdavys, nenorėčiau pritarti tokiai pozicijai, todėl kad nėra skatinamas verslas šiuo požiūriu, nes žmonės bijo prisiimti tokią atsakomybės našta. Darbdavio kaltė yra preziumuojama, kuomet yra paneigiama sąžiningumo prezumpcija, nors darbdavio pareiga nušalinti darbuotoją, kai jis yra neblaivus, nepastebėjus tokių esančių aplinkybių darbdaviui taikoma atsakomybė be kaltės. Bet ar toks teisinis reguliavimas yra teisingas, mano vertinimu kiekvienas darbuotojas yra atsakingas už savo veiksmus ir ar tokiu atveju galima primesti atsakomybę darbdaviui.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, nr. 33-1014.
2. Tarptautinės darbo organizacijos konvencija, dėl darbuotojų reikalavimų gynimo jų darbdaviui tapus nemokiu. *Valstybės žinios*, 1996-04-05, Nr. 31-768.
3. Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas, *Valstybės žinios*, 1999-12-29, nr. 110-3207.
4. Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262.
5. Europos socialinė chartija (pataisyta). *Valstybės žinios*, 2001-06-08, nr. 49-1704.
6. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas. *Valstybės žinios*, 2002-06-26, nr. 64-2569.
7. Lietuvos Respublikos draudimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2003-10-08, Nr. 94-4246.
8. 2008 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/94/EB dėl darbuotojų apsaugos jų darbdaviui tapus nemokiam.
9. Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2016-09-19, nr. 23709.
10. Lietuvos Respublikos garantijų darbuotojams jų darbdaviui tapus nemokiam ir ilgalaikio darbo išmokų įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2016-09-19, nr. 23708.

Teismų sprendimai:

11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2000 m. rugsėjo 13 d. nutartis civilinėje byloje D. G v. UAB „Paukštis“, Nr. 3K-3-811.
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2001 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje B. J. K. v. UAB „KDK draudimas“, Nr. 3K-3-825.
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2002 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje O. P. v. VSDFV Alytaus skyrius, Nr. 3K-3-892.
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2003 m. rugsėjo 22 d. nutartis civilinėje byloje L. V. v. VSDFV Rokiškio rajono skyrius, Nr. 3K-3-846.
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2003 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje N. Ž. v. SP UAB „Vilniaus troleibusai“, Nr. 3K-3-371/2003.
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2003 m. gegužės 19 d. nutartis civilinėje byloje J. L v. UAB „Šiaulių hidrogeologija“, Nr. 3K-3-614.
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2004 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje A. S v. AB „Panevėžio statybos trestas“, Nr. 3K-3-358.
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2005 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje M. J. v. Z. Č, Nr. 3k-7-159/2005.

19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje A. Ž. v. UAB „Ranga IV“, Nr. 3K-3-450/2006.
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. spalio 30 d. nutartis civilinėje byloje Z. J v. UAB „Rejona“, Nr. 3K-3-540/2006.
21. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje N. R v. UAB „Agrobiznis“, Nr. 2A-370/2007.
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje V. M v. AB „Lietuvos geležinkeliai“, Nr. 3K-3-130/2008.
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje D. G., V. G v. E. K., V. T, Nr. 3K-3-556/2008.
Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. spalio 13 d. nutartis civilinėje byloje R. P. v. UAB „PZU Lietuva“, Nr. 2A-490/2008.
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje L. K. v AB „Lietuvos geležinkeliai“, Nr. 3K-3-476/2008.
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje K. P. v. UAB „Tortela“, Nr. 3K-3-131/2008.
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2008 m. spalio 20 d. nutartis civilinėje byloje L. V. v. ŽUB „Šiaulėnų statyba“, Nr. 3K-3-529/2008.
27. Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje A. J v. UAB „Perdanga“, Nr. 2A-842-524/2009.
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje V. M., G. M. v. UAB „Lomita“, Nr. 3K-3-514/2010.
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje J. M. v. VSDFV Klaipėdos skyrius, Nr. 3K-3-490/2010.
30. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. gegužės 14 d. nutartis civilinėje byloje Profesinė sąjunga v. UAB„ Yazaki Wiring Technologies Lietuva“, Nr. 2A-148/2010.
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje A. K. v. UAB „Ratas“, Nr. 3K-3-114/2011.
32. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 25 d. nutartis administracinėje byloje L. M. v. VSDFV Klaipėdos skyrius, Nr. A-756-207-11.
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2012 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje M. V v. UAB „Algesa“, Nr. 3K-3-35/2012.
34. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. spalio 20 d. sprendimas administracinėje byloje B. S v. Pravieniškių pataisos namų kolonija, Nr. A-858-2233-11.

35. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. gruodžio 6 d. nutarimas „Dėl didesnio pavojaus šaltinio valdytojo atsakomybės“, Nr. 43/2011.
36. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012 m. balandžio 18 d. nutarimas "Dėl teisės akty, susijusių su socialinio draudimo bei kitų išmokų įskaitymu į žalą ir atgręžtinio reikalavimo teise".
37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. spalio 9 d. nutartis civilinėje byloje A. R. v. UAB „Šiaulių plentas“, Nr. 3K-3-473/2013.
38. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. gegužės 20 d. nutartis civilinėje byloje I. L., P. L v. UAB „Patyrio samana“, Nr. 2A-363/2013.
39. Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje V. G v. UAB „Mitnija“, Nr. 2A-631-324/2013.
40. Šiaulių apylinkės teismo Civilinių bylų skyrius. 2014 m. birželio 25 d. sprendimas civilinėje byloje A. P. v. BUAB „Langvesta“, Nr. 2-150-772/2014.
41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje B. D. v. M. T, Nr. 3K-7-328-248/2015.
42. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. rugsėjo 22 d. nutartis civilinėje byloje M. Š v. AB „Utenos krosnys“ ir „If P&C Insurance AS“, Nr. 2A-1902-798/2015.
43. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. balandžio 19 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje R. G, Nr. 2AT-39-648/2016.
44. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo Administracinių bylų skyrius. 2017 m. sausio 11 d. nutartis administracinėje byloje V. L. v. Šiaulių tardymo izoliatoriaus, Nr. A-2381-756/2016.
45. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo Administracinių bylų skyrius. 2017 m. balandžio 10 d. nutartis administracinėje byloje BUAB „Altarnaja“ v. VSDFV Klaipėdos skyrius, Nr. A-1330-520/2017.
46. Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2017 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje D. Z v. UAB „Klaipėdos energetika, Nr. e2A-1206-513/2017.

Specialioji literatūra:

47. JANKAUSKIENĖ, Vida. *Materialinė atsakomybė darbo teisėje*. Vilnius: Justitia, 1976.
48. MIKELĖNAS, Valentinas. *Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai*. Vilnius: Justitia, 1995.
49. VAIŠVILA, A. *Teisės teorija*. Vilnius: Justitia, 2000.
50. ČIOČYS, P.A. *Teisės pagrindai vadovėlis*. Vilnius, 2002.

51. MIKELĖNAS, Valentinas. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. Tomas 1. Vilnius: Justitia, 2003.
52. CIRTAUTIENĖ, Solveiga. *Neturtinės žalos atlyginimas kaip neturtinių vertybių gynimo būdas*. Jurisprudencija, 2005. 71(63).
53. VERIKAS, Andrius. *Darbuotojo sveikatai padarytos žalos atlyginimo sistemos klausimu*. Jurisprudencija, 2006. 11 (89).
54. CIRTAUTIENĖ, Solveiga. *Trečiųjų asmenų teisės į neturtinės žalos atlyginimą sutrikdžius nukentėjusiojo sveikatą arba atėmus gyvybę*. Jurisprudencija, 2007. 2(92).
55. PETRYLAITĖ, Daiva., NEKROŠIUS, Ipolitas *Darbo teisė: vadovėlis*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2008.
56. BAGDANSKIS, Tomas. *Materialinė atsakomybė darbo teisėje monografija*. Vilnius: Registrų centro Teisinės informacijos departamentas, 2008.
57. MARTIŠIENĖ, Beata. *Darbdavio atsakomybė už darbuotojo sveikatai padarytą žalą*. Teisė, 2008.
58. VOLODKO, Renata. *Teoriniai ir praktiniai neturtinės žalos instituto taikymo aspektai Lietuvos civilinėje teisėje*. Daktaro disertacija. Vilnius, 2009.
59. ŠIMKEVIČIENĖ, Eglė. *Žmogaus teisė į neturtinės žalos atlyginimą: teorija ir praktika*. Lydraštis, 2010.

Elektroniniai dokumentai:

60. Sukurto teisinio-administracinio modelio ataskaita 2015 m. kovo mėn. [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. sausio 10 d.].
Prieiga per internetą: <http://www.socmodelis.lt/wp-content/uploads/Modelio-ataskaita.pdf>.
61. Darbuotojų materialinės atsakomybės instituto perspektyvos Lietuvoje [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. balandžio 4d.].
Prieiga per internetą: <https://www.mruni.eu/upload/iblock/9c0/jurisprudencija-102-123psl-Bagdanskis.pdf>.
62. Dingęs darbdavys - ne kliūtis nutraukti darbo santykius [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. spalio 4d.].
Prieiga per internetą: <http://www.vdi.lt/dingę-darbdaviai/info>
63. Informacija apie nelaimingus atsitikimus darbe, įvykusius per 2017 m. pirmą pusmetį [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. lapkričio 10 d.].
Prieiga per internetą: https://www.vdi.lt/Forms/Tekstas1.aspx?Tekstai_ID=1093

SANTRAUKA

Magistro baigiamojo darbo tema: „Žalos, padarytos dėl darbuotojo sužalojimo, mirties, darbuotojo ar kitų asmenų interesų pažeidimo, atlyginimas“

Darbdavio pareiga taip organizuoti darbą, jog nebūtų padaroma žala darbuotojo sveikatai bei gyvybei, o už šios pareigos nesilaikymą yra taikoma darbdavio turtinė atsakomybė. Svarbu yra tai, jog darbdavio kaltė yra preziumuojama, kai yra paneigiama sąžiningumo prezumpcija, atitinkamai atsakomybė yra taikoma be kaltės. Būtinumas atlyginti asmeniui padarytą žalą yra konstitucinis principas, įstatymais turi būti sudarytos visos reikiamos teisinės prielaidos padarytą žalą atlyginti teisingai. Be to, kiekviena darbo sutarties šalis privalo atlyginti savo darbo pareigų pažeidimu dėl jos kaltės kitai sutarties šaliai padarytą, tiek turtinę, tiek neturtinę žalą. Dėl padarytos žalos darbuotojo sveikatai neturtinės žalos atlyginimu siekiama kompensuoti patirtą fizinį skausmą už sukeltus dvasinius išgyvenimus bei stengtis kiek įmanoma atstatyti darbuotoją iki sužalojimo momento, atitinkamai, kai tretieji asmenys reikalauja šios teisės dėl padarytos žalos darbuotojo sveikatai bei gyvybei, reikšmingiausią aplinkybę vertinimui turi kiek objektyviai artimuosius siejo itin glaudūs tarpusavio ryšiai. Atsižvelgiant į tai, jog neturtinės žalos tiksliai įvertinti pinigais neįmanoma, egzistuojantis visiško žalos atlyginimo principas objektyviai negali būti taikomas visa apimtimi. Paprastai įstatymuose yra numatoma piniginė satisfakcija, kuria siekiama kiek įmanoma teisingiau kompensuoti nukentėjusiojo patirtą skausmą.

Pirmajame darbo skyriuje yra analizuojami darbdavio turtinės atsakomybės samprata bei jų bruožai bendrieji klausimai, tai pat tirama darbdavio turtinės atsakomybės sąlygos.

Antrajame darbo skyriuje yra skiriamas itin didelis dėmesys, žalos padarytos darbuotojo sveikatai bei gyvybei atlyginimo sistemai Lietuvoje.

Trečiajame skyriuje yra nagrinėjama teismų praktika siekiant nustatyti neturtinės žalos dydį. Atskleidžiama pretenduojančių subjektų teisė į neturtinės žalos atlyginimą dėl padarytos žalos darbuotojo sveikatai bei gyvybei tematika.

SUMMARY

Compensation for Damages Caused by Employee's Injury, Death of the Employee and the Infringement of the Employees or Other Persons' Interests

The employer's duty is to organize work in such a way as not to endanger the health and life of the employee, and the employer's property liability is subject to non-compliance with this duty. It is important that the employer's guilt is presumptive when the presumption of integrity is denied, and accordingly the liability is applied without fault. The necessity to reimburse the harm caused to a person is a constitutional principle, the laws must make all the necessary legal premises to compensate for the damage caused properly. In addition, each stake-holder of the contract of employment must be liable for any violation of his employment obligations as a result of his fault to the other party of the contract, both material and non-pecuniary damage. The damage caused to the worker's health caused by non-pecuniary damage is intended to compensate for the physical harm suffered as a result of the spiritual experiences and to try to restore the employee as much as possible before the injury, respectively, when third parties claim this right as a result of harm to the employee's health and life, the most significant circumstance is to the extent objectively maturely linked very closely with each other. Given that it is not possible to accurately assess the non-material damage in cash, the existing principle of full compensation can not be objectively applied to it's extent. Normally, the law provides for monetary compensation, which seeks to compensate harm suffered by the victim fairly.

The first part of the work analyzes the concept of employer's property liability and their features in general issues, as well as examines employer's property liability conditions.

In the second chapter of the work, special attention is paid to the damage caused to the employee's health and life insurance system in Lithuania.

The third section investigates cases in the court of law in order to determine the amount of non-pecuniary damage. The subjects who claim the right to compensation because of the harm caused to the employee's life and health is disclosed with related materials.